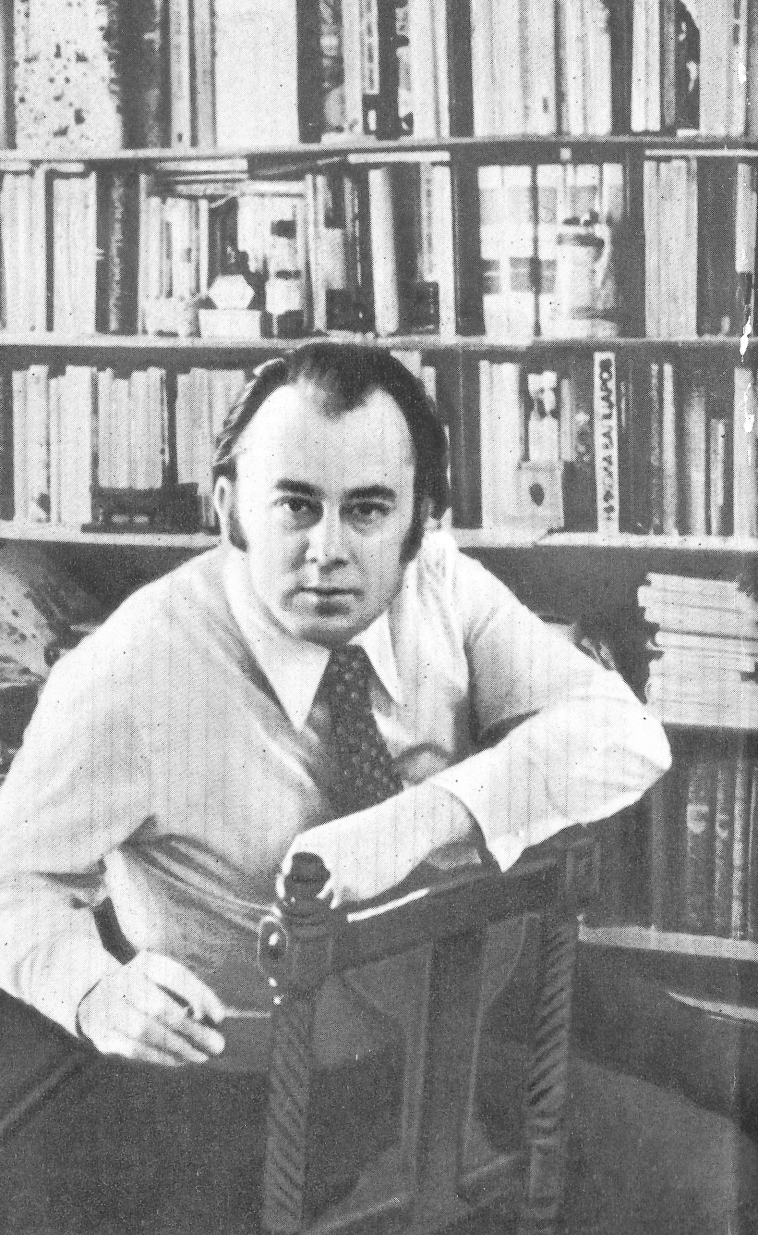

РОМАН
ЛУБКІВСЬКИЙ

ЗВІЗДАР

**РОМАН
ЛУБКІВСЬКИЙ
ЗВІЗДАР**

ВИБРАНЕ

КИЇВ
ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ДНІПРО»

1977

До книжки вибраного
Романа Лубківського увійшли
кращі поезії із його збірок:
«Зачудовані олені», «Громове дерево»,
«Рамена», «Смолоскипи»,
а також поетичні переклади.
Тема Батьківщини, любові до людини,
уславлення братерства між народами
є провідною в творчості поета.

Л $\frac{70403-103}{M205(04)-77}$ 89-78

© Видавництво «Дніпро», 1977

Дім
під зорею

МУЗИКА РЕВОЛЮЦІЇ

Над містом плакати рвуться,
Де сонце — застиглий залп.
З екрана йде революція
Через притихлий зал.

О музико революції,
Приємлю твій ярий грім,
І світ, народжений в муці,
Бо він є світом моїм.

То світ — по-ленінськи мудрий,
По-ленінськи — ясно усміхнений.
Замість прогнилих мурів —
Будинки з ясними вікнами.

Суворі, безсмертні кадри...
Планету весна стряса.
Гримлять зелені литаври —
Квітнева кипить гроза.

Вирує весняно вулиця,
Червоне — їй до лиця!
Іде молода революція —
Іде крізь наші серця!

ЛЕНІНСЬКИЙ ГОДИННИК

Стрепенулись оплески вогненні,
Аж луна пішла в усі кістки...
На трибуну Ленін вийшов.

Ленін!

Спокій і увага на лиці...
Тут — сама історія присутня...
І, підвладна волі Ілліча,
Палахкоче стрілка гострокутна
Полиском двосічного меча!
Звістуючи сонячні декрети,
День новий веде епохам лік...
Настає для людства, для планети
Комунізму переможний вік!

Він —

із мрії-сподівання виник,

Із надій

уярмлених сторіч...

Б'є годинник, ленінський годинник,
Що його в руці підняв Ілліч...
З кривдою —

одвічний поєдинок...

Спрагло дослухається Земля:
Б'є годинник.

Ленінський годинник!

Час братерства лине з-над Кремля!

* * *

Благословенна будь, землі обново!
Ти, помисли розвіюючи злі,
Несеш народам добровісне слово,
Що обіцяє спокій на землі.

Плугами правди мужньо переорем
Обліг — дозріють врожаї рясні.
Потрібен мир. Над нивою. Над морем.
В подоланій космічній глибині.

Потрібен мир. Він так потрібний нині
І джунглям, і березовим гаям,
Каштанам Відня, дзвонові Хатині,
Потрібен мир зіркам і солов'ям...

І слово правди мовиться не всує —
Воно в усього світу на вустах,
І людство за прийдешне голосує:
Його надія — наш червоний стяг.

Його надія — Ленінове слово,
Що стелить між народами мости.
Благословенна будь, землі обново,
Вітчизно миру, сій,

будуй,
рости!

То — незламна, згуртована дум нероздільність,
Нероздільність чуттів і душевних щедрот,
І злеліяна, Жовтнем звеличена спільність,—
Де, мов брат між братів,—
український народ!

...Виростають над світом заграви червоні,
І ракета вивершує гордий виток...
І живим смолоскипом
горить на долоні
Мій, освячений Леніним,
партійний квіток!

* * *

Осанну
Сонячному дню
Сурмить
Зелений сонях...
Я й сам бриню,
Я й сам дзвеню...
А світ несе в долонях
Високий жбан,
Зелений жбан
Напою золотого...
Він сонцем дан,
Землею дан,
Тобою дан,
Дорого!
Зеленим струмом
Струменить,
Снагою вогняною...
Дорогами новими снить,
Він весь —
Горить весною!
...Не вірю
В ранні холода!
В застій,
У смерть — не вірю!
І не зупиниться хода,
Покіль не перемірю
Дарованих мені доріг
Рукою нескупою,
Усіх,—
І прикрощів, і втіх

Відпущених судьбою.
О, я хотів би
Цілий світ
До себе пригорнути,
О, я хотів би
Небозвід
Аж до землі
Пригнути:
Хай будівельник,
І шахтар,
І той,
Хто жито сіє,
Той,
Хто скеровує радар,—
Свою зорю
Узріє!
Ще й сам
Візьму від них
Вогню,
Аби сурма в долонях
Осанну
Сонячному дню
Співала,
Наче сонях!

* * *

До праці йду, коли ще небозвід —
Як вимитий. Ні цяточки, ні плями.
Сміється,
Наливається мій світ
Під солов'ями.

Прозорим жаром спілих полуниць
Він дише так довірливо, невинно!
І витоки усіх моїх криниць
В таку хвилину як ніколи видно.

Господар, знаю вартісну ціну
Краплині кожній, крихті та лелітці.
Мені потрібні тонни чавуну,
Мені потрібні хмари білолиці.

Мене чекає вірний мій верстат —
Люблю його розмірені рулади.
Але мені потрібен зелен сад,
Липневих ранків росяні балади.

Мені потрібні зорі. Шум борів.
Полин і м'ята. Подих матіоли.
І трепетання й шепоти вітрів,
Що сповивають виоране поле.

Я сію хліб. Я виплавляю сталь,
На міцність перевірену війною.
Мені життя прожитого не жаль,
А жаль за солов'їною весною...

Планети незатьмарене чоло
Засвічується
Думкою моею.
Дарує людям
Світло і тепло
Мій дім —
Під солов'ями,
Під зорею.

17 ВЕРЕСНЯ 1939

Той день —

доспілий калиновий кетяг,
Заглянув на світанні у вікно.
І засіяли зорі на кашкетах
Твоїх рятівників, Галичино.

Дніпро, не бачений тобою зроду,
Та виспіваний упродовж сторіч,
Поплив, помолоділий весь, зі сходу
Навстріч Дністрові,
Прутові навстріч.

Той день

запам'ятається як повінь,
Що плинула од міста до села...
Віднині кане в безвість навіть спомин
Про чорну тінь бундючного орла.

Той день

запам'ятається як слово,
Що для братів братове берегли.
Тобі віднині,
рідна наша мово,
Вже не страшні жорстокі вороги!

Той день

запам'ятається як пісні
Мелодія вродиста і проста.
Ще будуть бурі,
грози лиховісні,

Та вже гримить,
ширяє, вироста!

На сто віків хвала новому дневі,
Що для нових простелить поколінь
Розвеснені дороги вересневі
Й над ними —
вересневу прозорінь...

* * *

Застугоніли металеві коні...
Двигтять земля. Жахається земля.
Здригається заснуле немовля
На материнським неспокійнім лоні.

Орда шаліє — п'яна, біснувата,
Кривавий, лютий чинячи розбій.
Фашизм. Чума в жорстокості тупій
Ошкірилась на світ крізь дуло автомата!
Ще ніч. Дрімає зморена рілля,
Прийшли насторожено кордони.
Ще буде — розпанахана земля...
Ще буде — стане мужем немовля,
Меча прийме
Із рук мадонни...
О сило злобна і тупа,
В незнаемім пощезнеш полі...
Довічний знак моєї долі —
То знак меча
І знак серпа...

А наді мною угорі,
Як материнські віщі очі,
Стоїть щоденно і щоночі
Знак Батьківщини —
Знак зорі...

* * *

Як в останньому наступі
падав солдат
На останній
рубіж, останній,
Бив у груди
дерев зелений набат —
Той останній салют, останній...
Попливло, закрутило
та й понесло
Чорний дим і хмари подерті.
...Він пілоткою витер мокре чоло
І повільно вийшов зі смерті...
Так далеко-далеко
рідна земля:
Не озветься, коли промовиш...
Під ногами — чужа холодна рілля,
Згар,
і вирви,
і пил румовищ.
Він обгонив обози.
На схід, на схід
Через гори, мости, тунелі!
Черешневий, вишневий цвіт
Осідав на його шинелі.
Він вертався додому. Ждали Харків, Рязань.
Ждали в Києві, Старій Руссі.
(Матері натомилися од прощань.
Сняться матері кучері русі).

Як на землю чужинну падав солдат,
В тій останній битві, останній,
Тріпотів солов'ями зелений сад
Біля хати у тиші ранній.

...Він упав обличчям до празьких веж?
Чи згорів у страшнім захмар'ї?
І погасли у чорних димах пожеж
Його очі — блакитні? Карі?

«Комуністи, вперед!» — знову кличе комбат,
І встає його син на світанні,
І стискає в долонях важкий автомат,
Щоб не падав на землю чужу
солдат

В тім бою...

В тій війні...

Останній.

* * *

...Маленький хлопчик
Сидить на білій верітці в саду
Поміж кульбабами.
Їх безліч —
Ледь розквітлих, жовтогарячих,
І сивих —
Од легкого оксамитного пуху...
В кульбабиному сяйві
Хлопчик і сам здається
Великою русявою кульбабкою...
Хлоп'яті весело.
У ручках він тримає
Червону ялинкову кулю,
Подаровану йому вусатим дядьком
Із такого ж кольору зірочкою
На пілотці...
Весна — в розповні.
У синьому тугому повітрі
Пливуть, злегка похитуючись,
Каравели вишневих садів,
На обрії осипає проміння сонце,
Схоже на велетенську
Жовтогарячу квітку...
Пахне цвітом,
І теплим молоком,
І свіжокопаними грядками.
...Мати вийшла надвір,
Щоб забрати хлопчика в хату,
І завмерла на порозі:
Високо в псбі

Квітли й опадали
Червоні, жовті, рожеві квіти,
Наче маленькі сонця,
І маленькі кульбаби,
І маленькі скляні кулі.
Було тихо.
Було дуже тихо.
Так тихо,
Що мати почула
Чисте й рівне дихання хлопчика...
Це було навесні.
Це було в травні.
Це було, як я згодом дізнався,—
Дев'ятого травня тисяча дев'ятсот сорок
п'ятого року.

* * *

На зрізах стебел закипають соки,
Тужавіють восково качани,
Черешні дикої гілля високе
Береться барвою тонкої жовтизни.

То серпнева рука, важка од змори,
Торкається кряжистої гряди,
І сочаться медами Медобори,
І пахнуть Медоборами — меди...

Я народився тут. В далекім літі,
У білому подільському селі.
Стояли пшениці, ущерть наліті,
Ішла війна велика на землі.

...Останні відкотилися обози,
І їм услід журились бідарі...
Важенні череваті бомбовози
Несли на схід смертельні тягарі.

Не пам'ятаю, як нашестя п'яне
Вривалося в надвечоровий смерк.
Горіли села по ночах. Краяни
Йшли у вогонь за мене, йшли на смерть.

Я в сорок п'ятім дочекався тата —
В розтоптаних чоботях, з речмішком...
Сміялася комірна паша хата,
Сміявся хліб, накритий рушником...

Ішли селом війська, як день, веселі,
Стелилася рум'яна пилюга.
Крутилася в безумній каруселі
Земля, як медівник, пахка й туга.

Цю землю — молоду, вродливу, чисту,
У золоті вечірньої води,
По вінця повну сонячного хисту,
Де навіть з каменю течуть меди,

Так, землю цю молочну і медвинну
Із шрамами окопів на чолі,
Вишневу, яблуневу, тополину,
Цілую мовчки в чорні мозолі.

Я тут рососою очі обмиваю,
Відшукую малі свої сліди,
Виточую для сонячного краю,
Для Батьківщини — сонячні меди...

* * *

Ген через міст летять машини,
Спішить до школи дівора.
Там кущ дозрілої шипшини
Горить на березі Дністра.

Забута прикордонна смуга...
Дроти покручені сплелись...
Неволя, горе, біль, наруга
Гніздилися отут колись...

Мов ручаї гіркі, солоні,
Недоля схлинула в Дністер,
Лиш на поверженім бетоні
Слідів суворий час не стер,

Що їх залишили для мене
Ярїнь червоних корогов,
Плаката слово дерзновенне,
«Дванадцятки» * пскуча кров...

Було: Дністер окропом бризне,
Крутий мороз торкнеться скронь,
Раптовий вітер крутовизни
На той шипшиновий вогонь.

Зпенацька налетить шалено
І зронить у баскеття схлип,

---

* «Червона дванадцятка» — одна з партизанських груп, які діяли восени 1922 р. на Тернопільщині.

Та знай палахкотить черлено
Землі маленький смолоскип...

П'ятірко обважнілих ягід
Несе мені на черешках,
Щоб серед злагод і незлагод,
На всіх дорогах і стежках,

Куди б не йшов, куди б не їхав,
Куди б я не летів, не плив,
Цим вереснем дозрілим дихав
І цих долонь не відхилив.

Щоб десь, можливо, за морями,
Десь у буденному нурті,
Десь серед темряви,— зірками
Спахнули гронця золоті.

...Ген через міст летять машини,
Іде зі школи дівтора,
Та палахкоче куц шипшини
На тому березі Дністра...

ТРИВОГА

Недописаний,
впав мій вірш
Білим голубом край порога...
Вперше вигнала нас у двір
Бойова тривога.
Тривога!

...Мчали,
ніби зелений вал.
Та наказ був чіткий і строгий —
Лаштуватися на привал
Тут же,
осторонь від дороги.

Не забуду привал той, ні,
І короткий сон на привалі:
Ніби ти вибирала мені
Із волосся ромашки прив'ялі...

Потім знову —
круті яри,
Болота
і кущі колючі.
Ми вернулися в табори
Мокрі,
вимучені і злючі.

...Змовк нервовий сирени рев,
Усміхнулося сонце тепле.

Білий аркуш біля дверей
Нагадав мені знов про тебе...

Може статись —
впаду, як вірш,
Білим голубом край порога...
Ти ніяким словам не вір.
Вір короткому слову —
Тривога!

* * *

Пливе в мої ночі
терновими віями
Зажурене личенько тонкоброве...
Гей, там за снігами,
крутими завіями
Ліси палахкочуть,
горять діброви.
Палають берези, і вільхи, й сосни,
Червоного снігу жахаються клени...
Лиш квітень дороги сонцем сполоще,
Ти прийдеш до мене.
Ти прийдеш до мене...
Згасають заграви...
Волосся русяве...
Волосся русяве, хустина картата...
Ростуть на світанку
зелені трави
З тяжкої, мов камінь,
подушки солдата...

КРОКИ ВНОЧІ

Гул тривоги,
Гул неспокою,
Гул походу —
То вночі
Гупають
Важкі наші чоботи
По гранчастому бруку,
По прибитій пилюці,
По росяних полігонах...
Облич не видно —
Вони блукають
Десь там,
Поміж сузір'ямн.
Не розрізниш і рук —
Вони намертво зрослися
З металом...
Чи довго йти —
Ніхто не питає:
Розмовляти в шерензі
Заборонено...

Спіть,
Натомлені за день матері,
Бігайте по галявах снів,
Золотоволосі малята,
Білійте під смуглявими вишнями,
Ноги дівчат...

Хай легко вам буде
у хвилину,
Коли серця,
Сповнені вашої тривоги,
Сповнені вашої надії,
Проносимо між небом і землею
Ми, солдати,
Цієї липневої ночі...

* * *

Є лінія — найголовніша з ліній,
Де зупинитись. Далі — ні на крок.
Де подих твій уже не подих — іній,
Де серце — наче зведений курок.

Де від різкого сонячного світла,
Що б'є в зіницю гостро, наповал,
На синю сталь сльоза стікає світла —
Мішені розпливається овал.

Прицілься. І до болю зуби стисни,
Та не змахни сльозу своєю лишень.
Крізь грань сльози — крізь грань живої
призми —
Дивись на подірвану мішень.

І коли очі висушить ненависть,
А серце переплавиться в броню,
По ворогу й не вистріливши навіть,
Ти виграєш на лінії вогню!

БАЛАДА ПРО ДВІ СОРОЧКИ

Радіти мені чи ридати?
Свою сорочину біленьку,
Найпершу мою вишиванку,
Вишиту терпеливо
Чорно-червоним хрестиком,
Побачив я так неждано!

«Вишиванко моя, вишиванко!» —
Мало не скрикнув. Затявся:
Збоку, з лівого боку,
Напроти самого серця,
У полотно вп'ялися
Три чорні літери: OST.

Гадина з жалом потрійним,
З потрійної сили трутою
Чи літери ці —
Що
Страшніше?

Переходив я мовчки, мовчки
Од вітрини і до вітрини,
І побачив ще одну більшу,
Аніж моя, дитиняча.

Вона на мене чекала,
Поки великий виросту,
Вона замінити мала
Ту, що матуся пошила.

Вона облягати тіло
Мала моє, аби я
Не міг відітхнути вільно,
Вона, тюремна сорочка...

Дві сорочки мої, дві сорочки
Лежать на музейній вітрині.
І лежить ясний світ передо мною,
І лист паперу чистого лежить,
І кричать на нім літери зболені:
Дивіться, пильно дивіться,
Може, хто й свою долю впізнає,
Прострочену кривавою питкою,
Вишиту хрестиком червоно-чорним...

РУКИ, ПІДНЕСЕНІ ДО КЛЯТВИ

На багатьох будинках у Празі
я бачив зображення рук,
піднесених до клятви,—
пам'ять про війну...

Руки, піднесені до клятви,
Закам'янілі у граніті й мармурі,
Викарбувані в металі...
Поклоняюся вам —
Покликові до життя, до дії,
Покликові до пам'яті й сумління...
Руки, піднесені до клятви...
Тяжка ваша праця —
Нагадування...
Ви не можете опуститись,
Взяти квітку чи яблуко,
Підставити долоню під дощ.
Я вас розумію,
Руки, піднесені до клятви.
Все ж, коли дивлюся на вас,
Так хочу,
Щоб ви на якусь мить
Перспочили,
І, не забуваючи про свій обов'язок,
Злилися в потисківі
З моїми руками.
Руки, піднесені до клятви,
Вам не до мене.
Але ви підказуєте,
Щоб мої руки займалися своєю роботою

ОГОНЬКИ *

Скромні квіти алтайського краю,
Луговинні, галявні зірки...
Скільки глянеш — од краю до краю —
Скромні «вогники», світлі жарки.

Невибагливі, прості, в пошані —
Рядові ополченці весни.
Квіти ранні та й, мабуть, останні,
На Алтаї нема їм ціни.

...Проводини. Розгрузлі дороги...
Схлип гармошки. Полудрабка скрип.
Все для фронту, все для перемоги —
І прощання, і танки, і хліб...

Рівним кроком, рядами твердими,
Синюватим пунктиром — штики...
Перед ними, за ними, над ними —
Огоньки, огоньки, огоньки...

Будуть відступи, будуть атаки,
За ранжиром, по зросту — горбки...
Непомітні солдатські відзнаки —
Огоньки, огоньки, огоньки...

Будуть, будуть салюти травневі,
Довгождані, врожайні дощі.

---

* Назва квітки, що росте на Алтаї
(паралельна назва — жарки!).

І в алтайському чистому небі
Журавлині десанти-ключі...

...Тут хлоп'ята росли від коліски,
Тут zostалися їх імена.
Обеліски стоять, обеліски,
Лиш під ними солдатів нема.

Огоньки, наче сонячні зблиски,
Наче сяйво недремних багать...
На Україні моїй — обеліски,
Де російські хлоп'ята лежать.

Як щемливій, болючий осколок,
Не забуду ні слів, ані сліз.
Від алтайських засмучених колок *
Привітання я хлопцям привіз.

Матері, посивілі дружини
Виглядають на шлях з-під руки...
На безмежних полях України —
Огоньки, огоньки, огоньки..

Золотаво-червоні пунктири,
Закарбовані віком рядки,
В часі й просторі орієнтири —
Огоньки, огоньки, огоньки...

---

* Березові гайки серед полів,

* * *

Братаються села й міста,
Братаються з горами ріки,
Єднання зоря золота
Над нами розквітла — навіки!

Проміння високе її
З-над Волги прийшло у Карпати.
В дністровій стрімкій течії
Воно відбивається, брате!

Я шлю український привіт
Російському братові нині.
Братерства нев'янучий квіт
Вінчає чоло Батьківщини.

До спільного столу пісні,
Неначе хліб-сіль, принесли ми.
І Леніна думи ясні
У серце беруть побратими.

ЛЕНІНГРАДОВІ

Ти полишаєш, Ленінграде,
В моїй оструненій душі
Дерев холодні колонади,
Снігів гарячі вітражі.

Карбіж майданів. Кам'яниці.
Зорю північну молоду,
І збронзовілі колісниці,
І революції ходу...

Тут на розпутьях уселенських,—
Свинцевим дням наперекір,
До зір на видноколі ленінських
Здійнявся України зір.

Звідсіль комуністична траса
В століття пролягла нові...
І Пушкін обійняв Тараса,
Дніпро вітання шле Неві...
Сіяння мудрої лампади,
І віщі Смольного вогні
Крізь голодовки і блокади
Ти незнищено, Ленінграде,
Проніс, аби вручить мені.

...Квадриги здиблені.

Знамено

Червоно плине крізь віки.

Доба прочитує натхненно
Декретів сонячні рядки...
Зліта пругкий балтійський вітер
Попад мереживом оград...
Овогненим розкриллям літер
Зоріє,
        кличе
                Ленінград.

СНІГИ БІЛОРУСІЇ

*Болгарському поетові
Андрію Германову, автору
вірша «Білоруський сніг»*

Андрію, той сніг і мене підстеріг,—
Той сніг, наче диво, і спомин, і чари...
Він брав у полон. Він галявами біг,
Мов олень-білан, крізь дерева і хмари.

Губився у хащах. Цурався стежок —
Лякавсь листопадної, мабуть, пожежі.
Мов княжий дозорець, сурмив у ріжок
Із Білої Вежі — в ліси Біловежі.

Андрію, той сніг і мене підкрив,
Гостинним, справжнісіньким був білорусом,
Радіючи гостю, обійми відкрив,
Застелював землю біленьким обрусом.

Під білим серпанком ряхтіли поля,
Із неба мелодія біла лилася.
Здавалось: сама білоруська земля,
Немов наречена, до шлюбу вдяглася.

П'янила, бентежила — вічна, свята,
Така перевозданця, всевладна, неложна,
Уся — непорочність, уся — чистота,
Якої до смерті забути не можна.

Ця сніжність, ця ніжність, ця біла білінь
Явилась мені білизою екрана.

Про могутність доби,
що вклада нам у руки перо.
Заповіти священні,
діла і думки ясночолі
Нас покликали разом
творити красу і добро.

Про братерство я думаю,
тебе обіймаючи, брате,
Про єднання сердець,
про велику дорогу доріг.
Нам орати і сіяти,
хліб насущний нам спільно збирати,
І ділити на всіх...
Так, як правду і сонце —
на всіх!

Голублячий тихий шепіт —
в яскиню і на поляну.
А ще ж там, побіля серця,
шматок полотна льняного —
Щоб рану перев'язати
червоному партизану...
Вони наривались на кулю,
вони потрапляли в засаду,
Багряними смолоскипами
на мінних полях вставали.
Лишалась одна дорога —
дорога в смерть і в баладу.
Не відали про балади,
а йшли на смерть і вмирали.
Вони на хрестах чорніли,
у печах жажних горіли,
У Кремнічці і в Нємецькій
я бачив їх скорбні тіні.
Я чую їхне воання,
ячання їх білокриле
На чорній татранській скелі,
на білій дунайській ріні.
Про них повідає вечір
щоденну свою баладу,
Про них шелескоче тиша
в затишних музейних залах.
Мої словацькі мадонни!
До ватри мовчки присяду,
Щоб вас побачити поруч
крізь промінь,
вогнище,
спалах.

МАТЕРІ ВАПЦАРОВА

Знов стоїш на порозі, видивляєш засмучені очі,
Марно зором блукаєш ген
по верхів'ях Пірину.
Десь твій син забарився,
забарився до пізньої ночі...
Гей, до темної ночі —
не докличуся, не долину!..
Та було ж йому, мати,
гайдуцьких пісень не співати,
Не сідлати для нього
вогняного коня Шарколія *,
А було ж його, мати, дитиною присипляти,
Як приходили четники **
і люто кружляла ракія!
Гей, а то ж не ракія,
не одринські вина п'янливі,
Гей, не буйні веселощі — воля п'янила жагуча...
Розколісані дзвони,
по кривавій голосячч зливі,
Вже збирають громи
на сваволю,
що висне, як туча!
Вже дозріли прокляття,
настоялась лють протипанська,
Тільки іскру черкни —
і засвітиться небо вогнями...
— Підростай же, хлопчино
з маленького тихого Банська,

* Казковий образ із болгарського фольклору.

** Народні месники, борці проти турецького поневолення.

Ясну зброю ладнай
та рушай-но чимшвидше із нами! —
Де ж була ти, о мамо,
як лицарі чорнобороді
По гайдуцькій вечері
садовили маля на коліна?
Перейшла в нього віра,
яку подолати вже годі —
Від шаблюки Ботева,
від яворовського карабіна!
Виростав, ніби в казці,
героєм твій син, твій хлопчина,
Був таким, як усі,
та от тільки
спокійніший, може,
Він приносив тобі
едельвейси з-над урвищ Пірину,
Наче вість переможну,
що вигибне військо вороже!
Мозолі він приносив,
запрацьовані тяжко, робочі,
Він приносив рядки —
їх фабричні випліскують шуми.
Віп, матусе, як нині,
цілував твої втомлені очі,
Він, матусе, як нині,
тобі виливав свої думи:
«Колко всички майки си приличат в света!
И сърцата им как са еднакви!
Иди потърси на Украйна в степта
И след туй провери в Киренайка...» *

---

* Уривок із вірша Н. Вапцарова «Мати». Переклад:
Скільки спільного є в материнських очах,
Як подібні думками й серцем!
Пошукай-но піди в українських степах,
Перевір в Кіренаїку все це!
(Прим. авт.)

...Ти стоїш на порозі.

О мамо, навколо поглянь —
Понад білі хребти і добруджанські сонячні доли:
Україна моя
у кипінні вишневих світань
Озивається серцем
на серце твого Николи...

Я до тебе прийшов...

І вслухаючись в голос легенд,
Чую радість і тугу,
коли розмовляєш із сином.
Там, у серці Болгарії,
зійшовши на постамент,
Твій Никола підводиться,
і росте, і росте
над Пірином...

ДЕНЬ

Сонячно. Усміхнено. Весняно.
У душі напруга струменить.
Так іще зробить багато дано,
Стільки справ звалилося неждано,
Аж долоня солодко щемить.

Хай о́смуток, наче хмарка, щезне,
Хай дозріє днина золота,
В сизій сталі голуби́нь воскресне,
У рядкові затріпочуть весни,
Колосок — у космос вироста...

Хай у виноградні сонце бродить,
У граніті — музика зрина,
Хай високий вітер долом ходить,
Хай земля запліднюється й родить,
Обріями вабить далина...

* * *

Працюється, як молодод,
Співається, як весело.

А день стоїть, мов золото,
А зілля з гір навезено.

Заквітчано, замаєно,
Заставлено, заклечано.

Закоханих звінчаємо —
Ще й слово буде речено,—

Нестримане, захмелене,
Смішишкою позначене...

Кружляй, зслена зелене,
Шукай своє, невтрачене!

Не втрачене, не згублене
Траншеями і танками.

Долюблюй недолюблене
Суворими світанками.

Нехай же чарка пішиться,
Хай любиться і можеється.

Хай добра доля стрінеться,
Нехай сім'ї примножиться.

Гей, перед нами ж веспи є —
До ста літ жить призначено!

За це життя чудеснее
Так дорого заплачено ..

МОЛОДЕ ВИНО

Ще білі зруби пахнуть бурштином,
Та вже свій герб, прив'язаний до лати,
Майстри прилаштували над вікном...
І господиня увійшла до хати...

Покладено дошки на стос цеглин,
Червонодзвонних, ніби злитки міді...
Сповільниться роботи буйний плин,
Утомлені, спочинуть при обіді.

Жбан молодого раннього вина
Іде по колу, наче сонце біле...
Припливами надносить даліна
Дихання збіжжя, колихання спіле.

Дозріє хліб. І вивершиться дім
Різьбленими узорами віконниць.
Оселиться незнане щастя в нім,
Дитячий сміх дзвіночками задзвонить...

Хто буде той, що тут прийде на світ,
Розхлюпає долоньками проміння,
На цій землі залишить перший слід —
Засіє першу пригорщу насіння?

...А місяць заглядає у вікно,
Господарем іде по риштуванні,
І молоде розхлюпує вино
В зеленому, прозористому жбані...

ТІНЬ

...Вечеряє родина при столі,
Крізь шибку заглядає місяць білий,
В латунній гільзі пламів тріпотить,
І добрі пелехаті теплі тіні
У піжмурки гуляють по кутках.

Так гарно пахне спечена картопля,
Олія пахне, пахне околіт —
Ячмінним духом і шпарким морозом,
Зів'ялими блаватами, роменом...
...Малиновий щебече передзвін —
То перші посівальники з зіркою
Бредуть по пояс у сипких снігах,
Віншують, не минаючи нікого...
Ось промінь новорічної зорі
Нарешті зазирнув і в нашу хату.
І мама теплий винесла калач,
А тато відчиняти вийшов двері...
Зненацька за вікном ударив постріл,
Зметнувся стовп жерущого вогню
Над хатою фронтовика-сусіди,
Хтось віншування затоптав у сніг...
І зірка з кольорового паперу,
Немов з орбіти вибита планета,
Летіла, спалахнувши, у вікно...
Нараз од причілкової стіни,
Сушу благеньку трощачи загату,
Упала в хату тінь страшна чиясь,
Приплющене ошкірене обличчя
Вп'ялось у скло, короткий карабін

МАТЕРІ

Болять мені, мамо,
Ноги твої,
Болять мені, мамо,
Руки твої.
Печуть мене очі —
Ласкаві,
                    сині —
І засніжені скроні твої
Голубні.

Ноги твої —
Топтали ниву,
Сльозами куплену.
Руки твої —
Сповивали мене
Після купелю.
Очі твої —
Нахилялись до мене,
Небо високе
Наближали до мене.

Очі мене
Провели від порогу
І синьоцвітом
Стелили дорогу,
А сиве волосся,
А сиве волосся,
Я погладив тоді —
І більше це довелося.

Як болять тоді, мамо,
Ноги твої!
Як болять тоді, мамо,
Руки твої!

Як печуть мене очі —
Глибокі, сині —
І засніжені скроні твої
Голубині.

* * *

Матері не вмирають.

Матері не сплять.

День і ніч матері в узголів'ї стоять

Над нашим сумлінням,

над мислями й долями,

Над тривогами нашим,

нашими болями!

Матері не вмирають. Безсмертні вони.

Найдорожче тепло —

то тепло снівни,

Найчистіший промінчик,

що не згаса —

Материнська сльоза. Болюча сльоза...

Так від роду до роду.

Від зорі й до зорі.

В узголів'ї стоять

день і ніч матері...

ГОЛОС

Вертаюся — немов з доріг далеких,
До себе — наодинці... Гасне ніч...
Летять у безвість
цілоденний клекіт,
Уривки фраз, шматки буденних стріч...

І знов стаю собою. Сам собою...
Таким, як був колись... Давно... Давно...
І віє квітнем, талою водою,
Тріщить стерні рудава полотно...

Приходжу до очей своїх... Пізнають?
Всміхнулись. Простелили синяву.
Впізнали руки. Навіть не питають,
Де був я, що роблю і як живу.

О свій я, свій! Тепер я піби колос,
Що зерном повернувся у ріллю...
А що ж мій голос? Де мій ранній голос?
Я впізнаю його й не впізнаю...

О, він змінився, як і я змінився.
Що був ламкий, несмілий — став твердим,
Але підступно-тихим не зробився,
Байдужим, театральноголосним...

Видать, із ним нічого вже не вдію,
Хоч дехто і нашіптував: зумій...
Радію, що чужим не володію,
Що він міцний і чистий, голос мій.

У нім навік землі моєї клекіт,
Її печалі, радощі і сміх,
І голоси доріг — близьких, далеких,
Моїх іще не пройдених доріг...

* * *

Стою немов

на космодромі,
Де та, остання, шелом'янь
У посвистах,
В ракетнім громі...
І хтось пита мене:

— Поглянь,
Поглянь на землю, що ростила,
Викохувала, і вела,
Йї під голову на сон мостила
Пучок п'янливого зела...

Ти не забув, як мліє чебер,
Парує теплий оборіг...
Як мати ловить дощ у чебер,
Мов сонце, ставши на поріг...

Ти не забув, як пахли в хаті
Хліби — на перші трудодні
(На наші статки небагаті
Яке це щастя — по війні)...

Як люди вийшли за плугами,
Хоч цілився у них обріз,
Як сорок восьмого снігами
Тебе до школи тато піс...

О спомини гіркі й солоні...
Згадаються не раз добром
Село і простір оболоні —
Той твій найперший космодром...

Чи буде хто мене питати?
А може, й ні — команда лиш...
І врешті мати, тільки мати —
З усіх людей, з усіх облич...

...Шляхи і швидкості космічні...
О тільки б, тільки б не забудь,
Звідкіль віконця — зорі вічні
Тобі світили добру путь...

* * *

Приймаю усе на слово,
вірю усім на слово,
Бо й слово має підгрунтя,
корінь і стебелину.
І лиш одному не вірю —
що я живу тимчасово,
Що з пам'яті у непам'ять
впаду, розвіюся, схлину.
Усе таке неосуднине,
усе таке достеменне,
Та я не об тім журюся, що є споконвічні межі!
Палежно прийму належне —
бо син
виростає в мене,
А в нього свої дороги,
стежини, стежки
і стежі.
Є вічна сила тяжіння
і є відцентрова сила.
Шалена рвучка напруга —
всіх добрих і злих прискорень!
Яка б течія крутила,
яка б крутія носила,
Згубити мене неспла,
бо маю крила і корінь!
Мала, дрібна насінна,
що впала з вічного древа,

Не загублюся, не щезну
у забутті німому.
Десяток чи сотня років?
Всього лише
мить хвилева.

Я вибухну, я розквітну
мільйони разів потому.
І що відумерти мусить,
відійде певної хвилі.
Я змінний, але ж і вічний
під небом своїм високим.

О стогони передсмертні,
о віщій крик
породіллі —
Вилонюється прийдешність,
наповнена плоттю й соком!

Приймаю усе на слово.
Повірю усім на слово —
Дівочій давній баладі,
легенді, пісні, повір'ю.
Я вірю у щирість друга,
що світиться колосково,
Я вірю зорі далекій,
найменшій росинці — вірю!

Не вірю — і край, не вірю,
що син мій мене забуде,
Що рвуться сув'язі братні
у стрімкобіжнім плинні!
Не вірю, що стануть прахом
будовані мною
споруди,
Таж кров моя, піт і думка
загусли в кожній цеглині!

Мій сину, рости, щоб людям
і праці віддати шану,
Запрошуй до хати брата,
запрошуй до хати друга,
І я — з непам'яті в пам'ять —
прийду, повернуся, встану,
Озвуся в застольній пісні,
у співі
серпа і плуга!

* * *

Дзвонять зорі кришталеві —
відчиняю двері днів.
Зачиняю на піч двері —
дзвонять зорі кришталеві...
Прозористо так, прозоро...
зорянисто так і зорпо...
На ковадлі сонця — іскри,
сипле іскри ночі горно.
Гей виходь, звіздарю, чуеш,
що під зорями ночуєш,
Ти, що днюєш під зірками,
роздивись навкруг, ану лиш!
Сходить сяйво світанкове,
світла так довкола много —
Світляною, осяйною будь повік моя дорого!
Бо мені ж — по зорі треба.
Гей яскріють кришталеві.
Зачиняю браму ночі,
відкриваю двері днів.
Я, звіздар, іду до праці.
Так стужився я за нею!
А як зір для всіх не стане,
спалахну я сам зорею!

ІВАН ФЕДОРОВ
НАД СВОЇМ «БУКВАРЕМ»
400 РОКІВ ТОМУ

Згасає світло в місячній ліхтарні.
Затих перепрацьований верстат.
А завтра райці прийдуть до друкарні.
Опишуть мої статки в акурат.

Я мало жив. Знав насміхи і кіпини,
Свищевий шил на скроні ліг мені.
Лишаю світ — без хліба, без родини,
А світові — лишень борги одні...

А що лишити людям? Бідній черні,
Котра напівголодна, півжива,
Призбирувала мідяки мізерні,
Щоб перелить їх в золоті слова?

Нехай мовчать гармати королівські!
Вельможність нищих звіється у прах.
На вулиці, на ці майдани львівські
Злетить моя книжчина, наче птах.

Не можновладцям — серцю на догоду
Немов коштовний, пайдорожчий дар.
Улюбленому руському народу
У спадок залишаю свій «Буквар».

Беріте, українці, білоруси,
Беріть, мої російські земляки.
Нехай колись хлоп'ятко світло-русє
Мізинчиком торкне оці рядки.

І в сяйві літер хай збагне дитина,
Що кожна мить прийдешністю жива,
Що зібрані у слові Батьківщина
Всі найдорожчі на землі слова.

...Тьмяніє світло в місячній ліхтарні,
Свинцевим сумом скапує свіча,
І кам'яніють видава примарні,
Бо прихилилась вічність до плеча.

Бо вітерець війнув з-над оболоні,
І тонко в шибку дзенькнула зоря,
І тихо ліг на майстрові долоні
Вологий перший аркуш «Букваря».

ЗУСТРІЧ

Здоров будь, Пушкін мій!

Павло Тичина

Поете, я чекав на ці хвилини.
І ось він, легкий пушкінський сніжок...
Ти ж так давно від'їхав з України —
До друзів, до поезій, до книжок...

Немов страшна документальна стрічка,
Прокручена безтямно, навмання,
Повторюється: постріл... Чорна Річка...
Червоний сніг... Шалений біг коня...

Не втамувать невтишеного болю,
Не висушити виплаканих віч,—
Хіба за руку привести тополю,
А в узголів'я — українську ніч?

Чи верховинські загнuzдати бурі,
Або в долонях принести Дніпра.
Мелодією, що живе в бандурі,
Продовжити безсмертний лет пера?

Та з вічним болем вічний спір —
даремний...

Ні, не даремний! Нині й повсякчас
Той многосвіточ пушкінський недремний
Засвічується в кожному із нас.

І промінь сяйва, промінь палахтючий
Оновлюється в душах знов і знов...
— Здоров будь, Пушкің мій, землі орган могучий!
Спасибі, що на зустріч ти прийшов...

ІМ'Я

Це вже традиція: в киргизів
дуже поширене ім'я Тарас.
Передається воно із роду в рід.

Як ти прийшло сюди з України,
Із України, такої далекої?
...Чую тебе в шелестінні раїни,
Чую в орлинім високім клекоті...

...Камінь. Пісок. Жарота.
Ніби дріт, ковила.
На плацу — рота...
Ать-два!

Покручі-саксаули...
З-під чобіт курява
Застеляє аули...
Ать-два!

Лули, аїли —
Ать-два!
(Заболіло тіло бурлацьке біле
Та ще й голова...)

Як ти ішло — крізь муштри, доноси,
Крізь паперові кряжисті стоси,
Мимо недремного вартового —
Від Сирдарїї —
До Ала-Тоо?

Може, від пісні від колискової,
Може, від мови від колоскової,
Може, від батька прийшло до сина
Ім'я Тараса —
Ім'я акина.

Білі тополі з-над Ак-Тереку
Для нього несуть у спеку,
Дикі провалля,
Ярі джайлоо
М'яким туманом
Дишуть на нього...

Ген аж під зорі
Зліта колиска:
Сина леліє
Мати-киргизка.

А над колискою —
Пісня тополі,
А над колискою
Стали дві долі,
Освячені
Віщим ім'ям-заповітом.
Що сонцем сяє
Над білим світом...

У ФРАНКОВІЙ ЗБРОЯРНІ

Зібравши мислі неурямні
В один удар, один порив,
Йдуть до Франкової зброярні,
Ідуть майстри і підмайстри.
Там зріють в роз'ярілім горні
Слова, принесені звідтіль,
Де натомились руки чорні,
Де кров і піт,
Де сум і біль.
А молот б'є, а чола в поті,
Вогонь із тьми склика людей...
Чи спочивають по роботі
Франко,

                  Стефаник,
  Маковей?

Не спочивають...
Усміх, дотеп
Чи жарт —
                                  усе в огонь паде,
Все — на ковадло, все на дотик —
Пекуче, гостре і тверде.
«Рамена стомлені розправте!» —
Вчувається крізь дзвін і грюк,
І слово віри, слово правди
Іде до серць,
Іде до рук!
Давно потрощено на кусні
Кайдани, пута, канчуки...
Вогонь, засвічений у кузні,

Нові озорює віки...
Щодня спалахує напово,
Щоднини тут клекоче жар...
В огнях душі відлити слово
Зумій, немовби ти — зброяр!
Труди твої не будуть марні —
Переконаєшся у тім,
Як стануть полум'ям твоїм
Огні
Франкової зброярні!

ПІСНЯ СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

Слухаю, сестри,
тих ваших пісень сумовитих,
Слухаю й скорбно міркую:
Скільки сердець тих розбитих,
могил тих розритих,
Жалощів скільки неситих,
сліз вийшло пролитих
На одну пісню такую?!

Іван Франко. На старі теми

Над білими пониклими хатами
Навис тяжкий, холодний небозвід.
Болючими жалями-голосами
Селянська туга рвалася у світ.

Пливли пісні над нивами сумними,
Немов подільські вічні журавлі,
І тільки сльози перлами дрібними
На рідній залишалися землі.

Але знайшлась одна така сльозина,
Росина із бідацького чола,
Що засіяла чиста, безневинна.
І в пісні обізвалась Україна,
У сонячному співі ожила...

Затрепетали тисячно долоні,
Скорившись — віщій, богорівній їй.
І світ завмер у дивному полоні,
У щемній муці, в радості гіркій.

І мов сто сонць, засяяла в zenіті,
Вже — вісниця, вже месниця-жона,
І простяглись од неї срібні ниті,
І долом покотилася луна —

Ген, де горить Везувію корона,
Над Волгу, де кипить бурлацький гнів,
І в пісні, що згорьована, солоня,
Світ оновився, вмився, заяснів.

Вона сіяла поблисками сталі
У гуркоті революційних лав,
Де Каменяр підняв свої скрижалі
Там, де Стефаник зморено упав.

Вона в моєму сонячному дні є,
У рідне повернулася село...
Там вічна твоя слава, Соломіє,
Поміж людьми звела ясне чоло.

Родину нашу, щедру і багату,
Живить пісенна сонячна жада.
І світ іде в твою високу хату,
І серцем до безсмертя припада...

ДОВЖЕНКО

Триптих

I

Стояв Довженко над Україною,
Сонце згасало в його волоссі.
Тиша серпнева пахла ожиною,
Пахла ромашками,
Пахла колоссям.

Паслись вітри, надвечір'ям стриножені,
Напоєні тишею запашною,
Падали рясно зірничі зарошені,
Наче грушки у саду над Десною.

І звідкілясь — несподіваним дивом! —
Птиця незнана враз надлетіла,
Сіла йому на плече, мов хотіла
З ним підійнятись над обрієм сивим...

Птице рожева, скажи, чи довго
Йому з тобою злітать у небо?
Птице незнана, чому раптово
Затріпотіли крила у тебе?

Гей, то вітриська знялися з припонів,
Хвиля гойднула тяжко житами,
Вдарили коні, вдарили коні
Землю нечутними копитами!

Птиця рожева злетіла хмариною,
Зникла в серпневому безголосі.
...Стоїть Довженко над Україною.
Сонце горить у його волоссі...

II

Екране побіленої стіни,
Де тіні гарцюють, мов карі коні,
Де хмари пливуть, мов стрімкі човни,
І тихо спиняються на підвіконні,

Чи правда, коли золотавий ріг
З-над обрію вистромить сонний серпень,
З'їжджаються тихо з усіх доріг
Запилені вершники — глянуть на себе?

А спішившись, буйних своїх коней
Ремінними путами не стриножать,
І коні підуть на Десну і Сейм
Шукати пахучу свою сіножать...

А вершники сядуть, хто де зумів —
В саду, біля погребя, коло брами...
Там батько Боженко серед бійців,
Там Бульба із юними Орлюками...

І бесіда добра, і мова дзвінка
Бринітиме радісно біля хати.
Та скаже хтось раптом: «Нема Сашка...
Чи довго ще, хлопці, його чекати?»

І тиша загусне. Зведеться трава,
Сховавши сліди у тонкі долоні.
І, сонцем оббризкана, курява
Осяде на синьому підвіконні,

Екране побіленої стіни,
Де соняхи в гості прохають уклінно!
Не прийде Довженко. Прийдуть сини
Довженкові, внуки прийдуть неодмінно!
Все ближче ясні голоси їх звучать —
Так сонце звучить на лункому світанні.
А вершники мчать,
А вершники мчать —
Викрешують іскри на білім екрані.

III

На баладному обрії — коні пливли.
Олександра Довженка у вічність несли.
А листок запечалений, кров'ю запечений,
Вітровінням безоким до скону приречений,
Ліг на серце Довженка, простерте навзناк,
Ніби карб, і печать, і відзнака з відзнак.
На баладному обрії коні пливли —
Відступали, щезали стовпи кушпелл.
А дорога стелилася кілометрами, —
Автострадами гордими, непробудними истриями,
Та, на котрій жорства, та, на котрій жарінь,
Та, на котрій тьмянкої сльози прозорінь...
На баладному обрії коні пливли —
Вже й мости, мов з екрана, проступили з імлі...
Димарі юрмувались струнками пікетами,
І сурмила Вітчизна у небо ракетами.
І на лоба огром, прямовисний, стрімкий,
Клав притишений світ поцілунок гіркий.
На баладному обрії коні пливли —
І Дніпро, і Десна їх додому вели.
А дорога спинилася перед воротами,
Перед тими хлоп'ятами жовторотними,
Перед тими мужами, що в праці й думках

Піднімають півсвіту на добрих руках...
Зупинилися коні. І люди прийшли,
На рамена, як сина, Довженка взяли.
А не краялась тиша плачем-голосіннями,
Тільки пахло землею, зірками осінніми,
Лиш повільно, неначе в німому кіно,
Спілі яблука впали в могилу на дно...
Б'ється серце Довженкове — серце землі:
Буде квіту ще й плоду на дужім гіллі!
А як дальня стежина для мене простелиться,
Хай мені принесе пелюсткова метелиця
На останню тропу, на останній місток
Із його деревини червоний листок.

ДОРОГА

Гаптує дівчина й ридає —
Чи то ж шиття!
Червоним, чорним вишиває
Мені життя.

Павло Тичина

Ой на горах трудно —
жовтіє в очу,
О біле каміння серце посічу...
Вірменська народна пісня.
Переклад Павла Тичини

Гей, дві мережки у тім узорі,
Наче дві стежки д'горі.
А понад ними сиві тумани,
Сиві да й непрозорі.

Одна мережка чорно-чоренна,
Друга — ясним-ясенна.
Попід тумани, поміж снігами
Стежка пісенна.

Гей, ті узори, найкращі в світі,
Гаснуть на білім вітрі.
А в тиші синій зблискує іній
У верховітті.

Вгору ітиму, д'горі нестиму
Сонце у яснім зорі,
Серце о біле каміння сіктиму,
Серце зраню об зорі...

Чи ж зупинюся я, чи спочину
На тому шляху кремнистім?
Ген молодий устає Тичина
Пломенем чистим!

Серце, засвічуйся дивоквітом
Неопалимим.
Разом — за нього над білим світом
Сяйво нестимем!

СОНЯЧНИЙ ЗНАК

Пам'яті Андрія Малишка

...Вдарили морози — надто ранні...
Пада сніг — на схилений кумач...
Рідна земле, шні на світанні
Відійшов твій витязь і сурмач.
Вибухнула тиша динамітом...
Шлях — без вороття...

У небуття?

Сонячним,

дзвінким,

прозорим мітом

Відкарбується його життя.

Вистоїться слів

туга медвишність,

Вляжеться заметами юга...

А дорога паша —

понад плипність,

Над сумну конечність проляга.

А дорога визріла, як мрія,

І як віра, чесна і пряма,

Хай святиться іменем Андрія

Перше чнесь слово.

І — сурма.

Спалахнув болідом понад полем,

Тільки ж пісня не впаде у тлінь!

За печальним сивим видноколом

Клично креше копитами кінь...

ЩАСТЯ

На 80-річчя Максима Рильського

Є щастя у прекрасному цвітінні,
Яке в народі називають третім,
Коли всією пристрастю, всім палом
На тлі мережаної інеем трави
Полеглої,—

троянда вибухає.

Коли умовностям наперекір
Сік животворний протинає кору,
І восени на золотім каштані
Спалахує маевий многосвіточ.

Поете наш, всі три твої цвітіння
Сьогодні позбиралися в одне,
І виквіту буйнішого не знаю,
Не знаю молодості, осяйнішої
Над ту, котра до тебе ось прийшла,
Летить щоберезня у поклику лелечім!

Я молодості кращої не знаю,
Коли народ, що дав тобі життя,
Відлунює у кожнім поколінні
Твоїми невідцвітними піснями..

І чи не є це, мудрий наш Поете,
Нове, ні з чим не зрівняне цвітіння,
Яке зрідні тому, що зовемо
Безсмертям?

Чи не в тому суть життя,
Щоб досягнути верховин духовних,
Означених
майстрами, вчителями?

І чи не в тому суть,
щоби цвісти
Високим полум'ям,
багряним сяйвом?
Як многосвіточ...

Журавлі несуть
Комусь нове життя,
ім'я і слово,
Та я щасливий нині, що живу
В своєму часі, в сонячній столітті,
Та я щасливий тим, що вогник мій
Засвічено
од їх вогню живого...

ЯБЛУКА КУПАЛІ

Про В'язинку розмови,
Про В'язинку рядки...
Там бору сиві брови
Над прозором ріки.

Зарошені ренети
Там виснуть угорі.
Збирають їх поети,
Збирають піснярі.

Чи то зоря упала,
Чи — сонце в бурштині?
То яблуко Купала
Подарував мені.

Здалось: крізь люті війни,
Крізь смертоносний град —
Озвалось мелодійне
Шеберхання зернят —

Про вигорілий колос,
Замучену рідню,
Про солов'їний голос,
Відроджений з вогню.

...А там, на автостраді,
Летючі зорі фар.
Засвітиться в баладі
Купали добрий дар...

Дорога, наче ткапка,
До Бреста нас вела.
В очах Максима Танка
Знов усмішка цвіла...

Сказав він: — Добрим друзям
Я ще ось приборіг.
Їх, брате, навіть музам
Подарувать не гріх...

І сяяли, сіяли,
Як життяний вогонь,
Ті яблука Купали
З Максимових долонь...

ГОЛОС ГАЛАНА

Жива доноситься луна,
Злітає шквал овацій.
Я чую голос Галана
В ході маніфестацій.

Вирує робітничий Львів,
Не спиться сивим левам...
Яріє племінь прапорів
На сонці вересневім.

Нікого щастя не мина —
Йде визвольним походом.
Лунає голос Галана —
В народі, із народом.

Повилась димом далина,
Нависла тінь хрестата.
Клекоче голос Галана —
То смерть на супостата.

Бандитська згряя навісна
Розметана ударом.
Я чую голос Галана:
Прокляття яничарам!

Під сонцем дозріває лан,
Чоло підносить колос.
Іде Галап. Живий Галан.
Дзвенить безсмертний голос.

Це — день його, його весна,
Його відважні лави...
Лунає голос Галана.
Ми чуем, Ярославче!

ІМЕНА

На антифашистському міжнародному
симпозіумі письменників
у Банській Бистриці,
в вересні 1974 року

Рвучким, єдиним піднятий поривом,
Підвівся зал. І тиша залягла,
Яка буває тільки перед боєм,
Яка витає славою незримо,
Коли звучать солдатські імена.

Я чув ті імена. Їх знає кожен,
Та кожен їх повторював про себе —
Мов заповіт, мов клятву, мов надію,
Протест, пересторогу, вічний клич.
Було це в Банській Бистриці зеленій —
У серцеві Словацького повстання,
Під сяючим склепінням Пантеону,
Де відблиски тремтливого вогню
Лягали на розгорнуті знамена,
На пелюстки квіток, на жмут листівок,
На аркуші партійної газети,
На вишиту адресами квартир,
Підпільних явок, списками людей
Буденну звичайнісіньку сорочку,*
На воронені дула автоматів,

---

* У музеї Словацького національного повстання в Банській Бистриці знаходиться патільна сорочка Александра Маркуша з тюрми в Ілаві, що служила підпільникові для запису конспіративних даних.

На лиця прямодушні — літніх, юних
Учасників Словацького повстання...

Ті відблиски сяяли й на обличчях —
Колишнього радянського солдата,
Болгарського поета-комуніста
І друга з Польщі (він пройшов Майданек),
Француза, чії вірні побратими
Боролись на землі чехословацькій,
Письменниці з далекого В'єтнаму,
А також політемігранта з Чілі
Та сивого, скорботно-мовчазного
Німецького борця-антифашиста.

Я чув ці імена, що їх беззвучно
Під реквієму траурні акорди
У серцеві Словацького повстання
Відлунювали у серцях живих.

Я чув ці імена:

Джаліль,
Вапцаров,
Неруда,
Лорка,
Фучік,
І Галан...

Вони зливалися в однім сузір'ї,
Підносилися п'ястуком нескорі,
Вони палахкотіли, як вогонь,
Знаменом вселюдської Перемоги —
Над прахом жертв, над кров'ю і слізьми.

Я чув ці імена, що проростають
Крізь темні сутерени Моабіту,
Бетонні мури офіцерських стрільбищ,
Крізь груддя андалузської землі, —

Крізь частоколи із багнетів хунти,
Крізь наклеп і брехню,
крізь смерть і тлін.

Я чув ці імена.

Вони лунали
У супроводі дзвонів Ісла-Негри,
Сіяння білосніжного Пірину,
Перешептів ялини і берези,
Під спів сопілки,
під гітари плач...

Та над усе — могутньо і врочисто,
Піднесено, незламно і суворо,
Розложисто, і гордо, і натхненно
Священні озивалися слова:
— ЧУЄШ, СУРМИ ЗАГРАЛИ...
Було це в Банській Бистриці зеленій,
У серцеві Словацького повстання.
Неопалимим подихом торкнувся
Зашерхлих вуст
«Інтернаціонал».

І я відчув: усім єством,
всім тілом,
Найменшою клітиною моєю
Перекотилась вогняна напруга,
Щоби на мить, щоби навік злучити
Мене всього із тими іменами,
З тим кожним, з недовомленим тим словом,
З тим кожним недоспіваним життям.
Немовби з рук до рук,
від серць до серця
Над головами,
понад плинним часом,
Жагучий переходив смолоскип.

Пелюстку я тоді узяв од нього
Відкритим серцем —
серцем засвітився,
І долучив
свій спів,
свій тон,
свій голос
До тих, з якими
«Інтернаціонал»!

* * *

Жить — це сіяти. Сіяти — жити
(А врожаю — доглянуть без нас),
І стеблом, наче списом, прошити
Смертний час,
Невідкликаний час.

Так, над нами, немов смолоскипи,
Найдорожчі горять імена,
Перед нами — розложисті скиби
Вимагають, волають: зерна!

Сівачеве життя многотрудне:
Сніг на колос — немов сивина.
Прийде смерть, як спочин у полудне,
Але смерть вже тоді не страшна,

Як навколо покошені гонн,
Як навколо родина жива,
Як тепло золотисто-червоне
Випромінюють зерпа-слова.

Інші завтра ігнмуть ріллею,
З пими — правда єдина моя,
Наче хліб, що несем над землею,
Комунізму всесвітня зоря!

**Дивен
світ мій**

...Всміхнувся день, мов глек полив'яний,
На сонця крузі золотім.
Він ще не пахне сіном, сливами —
Дрімають фарби ще на нім...
Та — за художницькою примхою —
Під щедрим пристрасним мазком
Наповнюється глек черемхою
Чи білим росяним бузком
(О барви — всі відтінки райдуги,
О безум творчої снаги,
Котрий до щему серце радує
І рве спокою береги!),
Наповнюється глек світанками,
Весняним клетотом лелек...
Не даймо бомбами і танками
На друзки розтрощити глек!
...Підходьмо з жбанами, з тарелями,
(Не буде черзі тій кінця!) —
Сміється день рясними трелями —
Об вінця хлюпають сонця!
Хай медом повниться, калиною,
Нехай покаже свій талан,
На плечі піднятий Людиною
Весняний день — чарівний жбан!

ВИДІННЯ

Спинімось, задумаймось...
Тут, під нами,
Трави стояли високі й сині,
Тіні проносились табунами,
І табуни пролітали, як тіні.

Росяні райдуги пламеніли,
День видавався добрим для лову...
Наготувавши лука і стріли,
Вийшов мисливець зі свого схову.

...Бризнули краплі — стиглі, перлисті,
Гілка зламалася під стопою...
Ген — по траві, по квітках, по листі
Олені бігли до водопою.

Відбилися очі, і роги гіллясті,
І шиї шовкові в шовковій хвилі.
...Він усміхнувся — в незнаному щасті! —
Завмер у незнанім досі безсиллі...

А потім у темній тісній яскині,
Забувши про лови, про сон і вечерю,
Кремінним зубилом бив по камінні,
Дратуючи стуком сусідську печеру...

...Купались трави в рожевих тінях.
Іще не кошеними лугами
Олені бігли по чорних стінах,
Висіло сонце над їх рогами...

ПОЛЮВАННЯ

Тягнеться предвічне полювання,
Все нові й нові ідуть стрільці.
Хитрий звір од вечора до рання
Водить їх, жене на манівці.

Йдуть стрільці. Завіяло дороги,
Біле сонце деренчить, мов жерсть,
Ім ввижаються блакитні роги
І лискуча оксамитна шерсть.

Не один даремно вдарив постріл.
Не один зламався вірний лук.
Тут потрібно мати око гостре,
Тут потрібно мати гострий слух.

...В засідці сторожко наслухаю,
Од роси холодної тремчу,
Витягаю стріли, накладаю
Тихо, щоб і вітер не почув.

І бува, ночами голубими,
В серце заглядаючи своє,
Бачу: звір жаданий, невловимий
Поруч — із джерельця воду п'є.

Постріл! Гей, стріло, не промахнися,
Подруго моя, не підведи!
Та летить під ноги збите листя,
В хащах загубилися сліди...

Не здаюся. Знов чатую в тиші,
Вперто жду у сні і наяву:
Ближче, ближче... Подих перевівши,
Трепетну торкаю тятину...

* * *

Дивен світ мій...
(Мов Атлантида
Підіймається з океану...)
...Праслов'янського
Світовида
Бачу посмішку осіяну.
(Доброликий бог з-над Збруча
Має посмішку сівача...)

Сто віків засіває поле:
— Сійся, родися
На захід, на схід!
Линь над землею, над простором сивим!
На південь,
На північ —
Сіє він, сіє він...

Добровісною — крізь віки —
Лине птиця з його руки...
Обдивляє світи павкіл,
Звеселяє гори, ще й діл,
Кличе — будить ранню зорю,
Підсобляє плугатарю,
Попід хмарами гнізда в'є,
Солод пісні
у серце лле!

Чаша-повниця
Співом повниться,
Бродить хмелем,
Гірчить ячменем,
Медом ярим,
Огнем черленим!

І вирує душа моя,
Як вино молоде й прозоре.
І роса на жбані сія,
Аж сміються тонкі первовзори

...Тисячу літ
Вітчизна стоїть,
Вічністю змивши
Слід
Лихоліть.

...Русь
Починалася,
Русь росла —
Три рідних доньки
Світу дала.
Над їх колискою:
— Довгих літ! —
Віншує пшеницею
Світовид...
Славне, преславне —
Ім'я з імен.

Благословенний
Розмах рамен,
Що на собі
Підносять блакит —
Аж проясняється
Світу вид!

Мати Вітчизно,—
Благословенна!
Благословенні твої знамена.
Благословенна доля твоя,
Земле моя,
Батьківщино моя!

БАЛАДА ПРО БОЯНА

Що там ячить до світу? Що там клекоче з ночі?
Ратища бенкетують, брешуть лиси по обочі,
Чорні кружляють круки, впасти на очі охочі,
Долом сірі тумани бродять, мов поторочі.

Стрибог віщує лихо:
«Тихо, братове, тихо,
З тирси роси не збивайте,
Коні мерщій завертайте,
Укрийтесь за шелом'янем,
Прикиньтесь хто дурнем, хто п'яним.
Поможи вам, Дажбоже!
Рятуйся, хто як може!»

Тучі ідуть од моря з вечора аж до рана,
Сходить над степом сонце, ніби кривава рана,
А тут ще й кметь безоружний — зі страху чи, може,
сп'яна! —

Рече: «Під покровом ночі взято у бран Бояна».

«Сильніша нашої
Сила вражина,—
Рече дружина,—
Боже Дажбоже,
Допоможи нам!»
Кметь рече:
«Браття, горе!»
Князь рече:
«Браття, годі!
Розбратом і гризнею
Шкодимо
Власній свободі.

Ліпше убитим бути,
Ніж знеславленим бути.
У нас одібрано пісню,
А як без неї нам бути?»

І стрепенулось військо, січа вирує люта,
Стріли летять калені, ніби груднева плюта,
Гомін звитяжний лине, на бранцях тріскають пута,
Над Руською над землею пісня летить розкута.

Рече дружина:
«Негоже
Зло віщувать, Стрибоже!
Якщо Боян із раттю,
Рать переможе!»
І каже Боян:
«О други!
І ти, ясний господине,
Пущу я соколів десять
На стадо на лебедине.
Крилами затріпочуть,
Щоб, як плеще Дніпро, чуть,
Струни в лад зарокочуть,
Славу нам напорочать...»

О земле моя стокрила, о земле моя стосила!
Ти вірою і любов'ю півсвіту заколосила,
Під стягом твоїм немеркним потуга наша не в'яне,
І пальці кладуть на струни
твої молоді бояни!

...А й досі на рокіт стрункий брешуть лиси по обочі,
Тумани радіаційні бродять, як поторочі,
Дюралеві хижі круки впасти на очі охочі,
А пісня — світ піднімає, виводить його із ночі!

ГЕРОЇЧНА БАЛАДА

«Свого коня, о вершнику, спини,
Коня свого, о вершнику, спини,
Меча, о вершнику, у бур'яни жбурни,
Спочинь, спочинь... О вершнику, засни!»

І збив я, вершник, димну куряву,
Як впав я, вершник, у жорстку траву,
Пониклу, заіржавлену траву,
Де обрій натягає тятиву...

Не шелестіла тирса — геть злягла,
Незрушним був у небі лет орла,
Над чорним сонцем — червоняста мла;
Навала йшла... Страшна навала йшла.

Хотів я крикнуть — на устах печать.
Хотів звестися — кайдани бряжчать.
Хотів мечем я пута розрубать,
А він у землю вбивсь по рукоять.

Мов сон тяжкий... Поникли небеса...
Та ось торкнулась вій моїх роса —
Чи може, чиста мамина сльоза,
Чи Батьківщини сонячна яса?

І тут відчув я, вершник,— знов лечу.
І тут збагнув я, вершник: не мовчу,
І ворога, немов бур'ян січу,
Топчу його, неначе саранчу...

Балада липе крізь віки і дні...
Палахкотить зоря на знамені,
А я — при нім, бо суджено мені
Червоним вершником летіти на коні!

ЛЕГЕНДА ПРО КОХАННЯ

Завтра бути великим ловам,
Стануть слуги, неначе мур.
Та сьогодні в палатах... словом,
Князь чомусь невесел і хмур.

Не лякливої він натури —
Всі впевнялись у цім, коли
З ревом падали буйні тури
Од меткої його стріли.

«Треба буде доньці сказати,
Щоб, дивись, не проспала дня,
Одяглася в мисливські шати,
Осідлала свого коня.

А стріляє вона, мов лицар,
І ніколи не промахнесь.
Палахтіли юнацькі лица,
Як вона походжала днесь...»

Тихо-тихо. Нестерпно тихо.
Тиша чорна. Тиша німа.
Донька спить. Ярослава...

Лихо!

У палатах — її нема!

Вибіг в сїни... Порожній терем!
А в саду остовпіло став.
Її очі горіли, як терен,
Шепотіли її уста:

«Ти, Іванку, негарно робиш,
Пожалкуеш іще об сім:
Закохався у богородиць,
А про мене — забув зовсім...

Ця краса — вона неправдива,
Ця краса — то примарний сон.
Чи ж не бачиш іншого дива,
Ніж холодне диво ікон!

Я готова — на злу обмову...
Іншим бачу з тобою світ.
Знаю квітів і злаків мову,
Чей же рідшим стане твій рід...»

О гріховні речі, огидні!
Та невже це його дочка
Проміняє розкіш на злидні
Богомаза, ремісника?!

«Гей, ви, хто там! Хапайте смерда!
Рід весь винищить до пенька!..»

Свист — і тиша. Холодна. Мертва.
Так влучала лише дочка.

ДЗВІНИЦЯ

Із кленового дзвону, яворового шуму,
Із досвітнього шемрання срібної руні —
Будували дзвіницю для білого суму
На щонайвищім, проміннім ґруні.

А та дзвіниця й не сумувала,—

А та дзвіниця, гей, заспівала!

І дивувались усі гуцули
Її поставі, ладній та гожій,
Та обминали її — почувли,
Що сумувати вона не може...

А тій дзвіниці з ярого шуму

Та не до суму, гей, не до суму!

...Ясної днини, співної днини,
Ясного рана, співного рана
Аж три близнючки — три домовини —
Впустила брама, білена брама.

І ті пелегкі, і ця — нелегка,

В тих — побратими, а в цій — Олекса...

«Гей, дзвінице, дзвінице, ти, дівка красна,
Та чого ся нас трьох стидаеш?
Поки остання зірка не згасла,
Може, нам заспіваш!..»

І заспівали білі дилини
Червоним співом окрай долини...
І стоїть та дзвіниця, і дума думу,
Мов наречена вічна на гру́ні —
Із кленового дзвону, яворового шуму,
Із досвітнього шемрання срібної руні...
    Лиш коли гасне сонце червоне,
    В ній дзвонять дзвони, зелені дзвони...

* * *

Цілу піч кресали громи
О кресала свої... даремно! —
Із опаленими крильми
Не схилялось додолу дерево.

А гроза вже пішла на спад,
По лісах розвіялись смерки.
Майстер взяв деревини шмат
Із розчакнутої смерки.

Промовляв такі вже слова
У хвилину ранкову й пізню,
Що відчув — воно ожива
І його переймає пісню!

Чує він — так, воно живе!
Чує — кличе його неначе!
...Ходить дерево громове,
І сміється воно, і плаче.

Ходить дерево. Креше грім —
Тиша кришиться кришталева,
Розступаються перед ним
І, вклонившись, нишкнуть дерева.

БАЛАДА-КАЗКА

Гей, жив на світі веселий Див.
Довго по світу старий ходив
З торбою, люлькою, костуром
(Будь небораці, земле, пером!)...
Огріє по ребрах злого собаку,
Висмокче люльку,
Понюха табаку,
Все причандалля своє повклада
І такі речі оповіда:
— Ходжу я, люди, по всій землі,
Бачу, сказати б, дива немалі...—
І всяк, хто слухав дідових див,
Мовби з ним разом туди ходив,
Де ріки молочні
Замість води —
Кольору дідової бороди,
Безперестанку співають щиглі,
Цигани показують фиглі-миглі,
Ковбасами в селах городять тини
І ще — всілякої всячини!
Кожен — так, Дивова в тім заслуга! —
Слухає хто його чи не слуха,
В думці потішиться над старим,
Згадає при цьому про Крим і Рим,
Вгостивши ласкаво, чим бог послав,
Знов до своїх повертає справ.
Але знайшовся один Хома:
— Жодного дива,— каже,— нема!
А якби навіть таке й було,
Куди б і до чого нас привело?

Ми не дозволимо! Не дамо! —
Химо, не слухай!

Бідний Хомо,
Що ж бо ти зопалу наробив?
Тут затрусився старезний Див,
Випустив торбу й на місці вмер...
Поховали його в четвер,
А торбу — чимдальш від цікавих очей —
Здали в якийсь краєзнавчий музей,
Поклали під скло на гладку полицку
І почепили таку табличку:
«Усім екскурсантам до відома:
Перевірено — див нема!!!»
...А Дивова слава йшла по землі,
Тужили за Дивом старі й малі,
Шукали стежку, де він ходив.
Гірко без Дива. Тоскно без див!
Знов чую голос Хоми: «Овва!..»
Дива, скажу я вам. Ех, дива!

ВОГОНЬ

Вирує піч — і полум'я руде
Звивається, клекоче, плаче, стогне,
І синій чорт похнюплено бреде
До тебе на поклін, великий Вогне!

В огонь ідуть боги й напівбоги,
І люди — з неопаленої глини,
І фантастичні птиці: навкруги
Барвисті розлітаються пір'їни.

Іде в огонь живе та неживе...
І я іду — за власною зорею...
Пливуть віки. Історія пливе,
Закутана у вогненну кирею.

...Я крізь вогонь проходив навпрошки,
І різні душі тут мені спіткались —
Гучні, як перепалені горшки,
Глухі — суцільний глиняний закалець!

А трапилось — знайомого зустрів:
Обвуглився, бідаха, мов підпалок,
І жевріє затаєно з-під брів,
Як вуглик — мрія про смачний кавалок...

В стоперсті руки полум'я паду,
Гублюсь на мент у вирі вогняному.
Горю, палаю, спалююся. В ньому
Гартую душу — співну й молоду!

Вогнем пройметься слово чи звогніє,
Та на вогні настоїться душа!
А майстер-час — о, він священнодіє,
Він дуже точний і не поспіша...

А майстер ні хвилини не прогавить —
І лиш тепер виходжу із вогню.
На білий стіл мене він мовчки ставить,
І я, воскреслий, сонячно дзвеню...

Привіт вам, коні, птиці та герої!
Од ваги нині радісно мені,
Од тої ваги буйної, міцної,
Зачерпнутої в чистому вогні.

МАЙОЛІКА

«О майоліко, птахо барвиста
із казки!»

Едуардас Межелайтіс

До столу мистецького сядьмо кружка,
Забудьмо дрібненькі свої турботи.
...Пташина кружляє. Вона важка
Од фарб і дешевої позолоти.
До столу присядьмо. Замоукнім на мить,
Деревами станьмо на півхвилини,
Й до нас, приголомшених,
раптом злетить
Та птаха чарівна з небесної глини.
Подаймо з долоні дзвінкого пшона
Й води з найпрозорішої криниці,
І птиця усім нам віддячить сповна —
Як личить казковій і добрій птиці...

Майоліко! Фарба сповзає густа —
Лишаються тільки тонкі узори.
Майоліко! Птиця моя зліта
Крильми різнобарвними пестити зорі...
Прокиньмось, дерева!
Тремтить вишина,
Бо птаха клює золоті сузір'я.
Безсмертна та гілочка, де вона
Зарошеним дзьобиком чистила пір'я!

* * *

Іде витязь крізь поле на сивім коні,
Три зорі він веде при топкім стремені.
— Хоч одну подаруй мені, брате, зорю!
— Вибирай, та послухай пораду мою:
Перша — сяє удень.
Друга — сяє вночі.
Третя — має від казки чарівні ключі.
Зірка третя — казкова. Затям-но лишень:
Казка часом коротша за ніч.

І — за день...

...Перша впала зоря — синьо вечір зацвів.
Друга впала зоря — день устав з-під снігів.
Тільки ж сяйва замало, замало тепла,
Бо зоря — щонайкраща — далеко була...
Щезли витязь і кінь, сам єдиний стою...
Гей, піду я вимолювать третю зорю!..

КОНІ

Ходять по галяві,
Ходять по стерні
Коні мої карі,
Коні вороні.

Сріблену вуздечку
При собі ношу...
Коней непокірних
Та підстережу.

«Сріблена вуздечка,
Що у тебе є,
Лебедині шиї
Туго обів'є.

Сріблена вуздечка —
Пощо нам вона!..»
Голосне іржання
По степу луна.

Білої пшениці
В сонця я куплю,
Синього зоріння
В жолоби палю...

Та не йдуть до мене,
Ходять в стороні
Коні мої карі,
Коні вороні...

БАЛАДА ПРО ДІВЧИНКУ І ПЕРСТЕНЬ

Я подружився в дорозі
З маленькою чорнявою дівчинкою,
Розповідав їй казки,
Наспівував пісень...

Зійшли ми якось у містечку,
Де сивий чоловік з гір
Продавав дерев'яні топірці,
Гудзики, персні.

Вона вагалась —
Дуже сподобався гудзик,
Але трохи подумавши,
Показала на перстень.

Я купив крихітний інкрустований перстеник,
Вона підставила палецьчик...
— Я берегтиму його,
Ось тільки трішечки поношу,
А потім заховаю у стару шкатулку,
Не покажу нікому,
Хіба, може, мамі,
А коли виросту,
Подарую своїм дітям.

...Заснула вона на моїх руках,
Поважна така, замислена,
Тільки раз у раз в сні
Її пальчики
Шукали,
Чи на місці перстень...

* * *

...Хлоп'ятко

у долоні впіймати хоче Мить.

А Мить, немов метелик,—

ледь не в руках дзвенить!

Всміхається хлопчина —

зелений сад шумить,

І Мить дається в руки —

ласкава, гарна Мить!

....Юнак

в кашкет зелений

Впіймати хоче Мить,

А Мить, неначе річка,—

звивається, шумить...

Він стомлений,

обличчя у хвилі хоче вмить —

І Мить дається в руки...

Щаслива, добра Мить!

...Дідусь

в калитку повну

Впіймати хоче Мить.

Болять у нього ноги, і попереk щемить.

Він падає щохвилі, він думає щомить:

Була б у мене Вічність,

якби впіймав я Мить!..»

* * *

Прибої... Стишені прибої,
Коли гроза вже перейшла,
І море крові голубої,
Усе — на кінчику весла.

І затуляє гострі карби
Повісмами тонких сивин,
І пригорщами сипле скарби
З найпотаємніших глибин.

Затишшя щедре, благодатне...
Запам'ятайте і про те,
Що море на підступність здатне:
Раптова хвиля все змете,

Все заховає, все поглине —
Від глини до шматочка скла,
Щоб знов мені за півхвилини
До ніг — осонцена смола...

І вирвавшись з обіймів змори,
Хвиль починається розгін...
Що забереш від мене, море,
Що принесеш мені взамін?

СЕРЦЕ

З-під чорного каменя,
З-під білого кременя
Хвиля б'є.
— Ти втомилось, серце?
То присядь на камені,
При білому корені,
Відпочинь.

А навкруг — безмовно...
Мне хвиля кореня,
Камінь топить.
— Ой ти, хвиле-хвилечко,
Що робити з тугою?
— Утопи.
— Е, не так-то легко:
Туга ж бо із радістю —
Дві сестри...—
Зупинилась хвиля.
Трішечки подумала,
Одійшла...
...Із-під мого серця,
З-під чорного каменя,
З-під білого кореня. .
Хвиля б'є...

КОХАННЯ

Зболена жінка
Не пам'ятає нічого,
Крім голосу його,
Його очей.
З того страшного дня
Минуло тридцять років...
Лікарі заборонили їй плакати,
Заборонили думати про смерть,
Заборонили думати про нього.
Вона забула дати, імена.
Вона пам'ятає
Кожен його вірш,
Кожен рух його,
Кожен погляд...
Мікеланджелівська Пієта
Ходить між нами.
Наречена поета,
Живий надгробний каменю кохання!
Цілую твої стопи,
Твої руки,
Складки твоєї одежі,
Що овівають мене
Терпким палючим вітром
Найсвятішої туги.

ЯБЛУКА

Молодесенькі дівчатка,
Видно, їхали в гості,
Бо везли з собою
В шаньках, сітках, кошиках
Пахучі яблука.
На станції вийшли,
Нерішуче зупинились
І попросили мене
Допомогти.
...Ніс повний кошіль яблук,
Вулички були темні й притаєні,
Пахли мальви,
Чорнобривці,
А над усе —
Наші яблука.
Десь на околиці
Я поклав кошіль.
Дівчата подякували...
Добре пам'ятаю
Лунку вуличку,
Де на тонюсінькі скалки
Розбивається
Місячна роса
І досі
Блукає, мабуть,
Запах сонних яблук ..

ЛІСОВА ТАЄМНИЦЯ

Нашумів вітрисько сосонці,
Нашуміла сосонка листю,
Нашуміло і листя квітам
Та й про те, що вночі у лісі,
Коли сплять порядні дерева,
Коли спить доброчесне листя,
Коли сплять усі чемні квіти,
Хтось не спить, хтось по лісі бродить,—
Чи шукає чару-тройзілля,
Чи вистежує місячну стежку,
Чи ворожить на ранніх зорях...
«Не кажіть лиш про те нікому»,—
Попрохав вітрисько сосонку,
Попрохала сосонка листя,
Попрохало ж і листя квітів
Та й про те, що вночі у лісі...

Ніч настала. Пропав вітрисько.
Нашорошилася сосонка,
Причаїлося собі листя,
І наставили вушка квіти:

Хто ж не спить, ой, хто ж це там бродить
Та шукає чару-тройзілля,
Та вистежує місячну стежку,
Та ворожить на ранніх зорях?..
Це було страшенно цікаво,
Та, нарешті, терпець урвався...

«А я знаю»,— шепнула сосонка...
«Ну, авжеж»,— підтакнуло листя...
«Ось він, ось він»,— сказали квіти...
І пішов по всім лісі шепіт,
І пішов по всім лісі шелест,
Та по лісі, ще й по узліссі,
Аж зацитькав згори вітрисько...

Так і досі ніхто не знає
Та й про те, що вночі у лісі,
Коли сплять порядні дерева,
Коли спить доброчесне листя,
Коли сплять усі чемні квіти,
Хто не спить, гей, а хто ж там бродить
Та шукає чару-тройзілля,
Та вистежує місячну стежку,
Та ворожить на ранніх зорях,
Та кому і про що шепоче,
Та кого і коли цілує...

* * *

О бунтівливий березіль,
Що взявся звідкіля, звідкіль?
Вербовим прутом лід розсік
І попелом присипав сніг,
По кадубах розхлюпав сік,
Обвився круг дівочих ніг,
Легких, наструнчених...

Мов лань,

Дівча на білу скаче ринь
І задивляється в бистринь.
Але не хоче бистрина
Йї видати, яка вона...

Як спирт, горить сосновий ліс,
Аж сяєво в півнеба.
Провина березнева —
Пожежа березнева!
Тривога березнева —
Ходім гасити ліс!

До сліз

Напружу зір...

Хай біль

В руках моїх щемить!
Зимі вже не спинить
Кипучий березіль,
Зелений березіль!

МИТЬ ПЕРЕЛЬОТУ

У березневу присмеркову мить,
Коли в залежаних важких кожухах
Мовчали горді нелині, коли
Бурштинові сипучі береги
Спогадували щось своє далеке,
Коли у стовбури із темних надр
Ішов цукристий каламутний сік,—
В ту мить ніщо не віщувало дива...

Попід землею били молоточки:
В мініатюрних зоряних плавильнях
Кувались на замовлення весни,
Перевертались вінцями до неба
Мільйони срібних проліскових дзвонів
Із язичками мідно-золотими,—
Але ніщо не віщувало дива...

А далечінь пунктиром світляним
Прострочували вікна електричок,
Зшиваючи, мов нитка дорога,
У велетенську нерозривну цілість
Близьке й далеке, радість і нудьгу,
Утому і бадьорість, сміх і смуток,
І стугоніли рівномірно, влад
Сталеві ферми на мосту ірпінським,
Біля якого, стверджують знавці,
Знімав Довженко кадри «Арсеналу»,
Але ніщо не віщувало дива...

Тим часом наближалось воно,
Воно уже прийшло, і мимоволі
Угору звівся зір, забилося серце
Пришвидшено, нерівномірно...

Ген,—

Чи ж то не радість, чи не знак щасливий,—
Летів живий трикутник, сурмлячи...
І так тривало декілька хвилин,
А може, тільки мить —
І клич той, поклик
Розтанули, неначе срібний ключ...
Печальний він чи радісний — хто знає?
Та щасний біль у серці звив гніздо,
Розгойдане, як на вітрах колиска...
Спасибі ж, доле, що даруєш нам —
Оратаям, співцям і будівничим,
Батькам і дітям, юним і старим,
Усім, усім, що нині на землі,
І тим, що будуть завтра, післязавтра,—
Можливість зупинитись на хвилину,
В роботі чи турботі звести очі,
Аби хоч раз, єдиний раз відчути
Мить перельоту,
серцем дорости
До чистого, високого,
до того,
Що робить нас людьми, а диво — дивом,
Допоки живемо,
на все життя!

ЛІТО

Уже весна переростає в літо.
Змішалися, злились відтінки фарб.
Змішалися звуки тонко й соковито
Бандур і арф,
Гобоїв і фанфар...

Змішалися квіти. О чудесний хаос,
Де поруч із тюльпанами — ромен,
Де чорних дві коси розколихались,
До юнакових линучи рамен...

...В криниці зорної води наливо,
Горить роса на лицях черешень.
І день стоїть, задивлений у літо.
Спокійний день. Погідний. Добрий день.

* * *

Засурмив листопад у червоний мисливський ріг.
Перелякане листя біжить вздовж притихлих доріг,
Мимо згаслих багать, мимо вистиглих рік...
Гей, сурмить листопад у червоний мисливський ріг!

Гей, сурмить листопад... У кошлатій його бороді
Палахкочуть і міняться зблиски руді,
Аж тремтить і похропує бистрий, мов тінь,
Його кінь, насторожений стишений кінь...

Засурмив листопад... Кінь очима стриже,
Нашорошено темряву кінь стереже.
І затих у діброві мисливський ріг,—
Починаються лови —
вздовж піль і доріг...

ОСІННІ ВОГНИЩА

Наступає пора осінніх кострищ,
Наступає пора вогню золотого...
Гірко пахнуть дими, вільгітніе земля
Під покровом сріблясто-блакитного попелу.

Йде обвітрене листя у великий вогонь —
Мовчки повзає племінь черешками тугими.
В тиші первопрозорій, п'янливій, крижкій —
Завмирає дерев голосіння.

О безлисті дерева — шемріт ваш у вогні!
Голос темних дібров палахкоче у полум'ї!
Взявсь племінням хапким захисток солов'їв!
І бджолі вже не пити з листочка кленового!

Ходить сонце по небу — немов ожило
Із малюнка дитячого білою крейдою,—
То в кострище долле золотого вогню,
То погріє охлялі, схололі долоні...

Діти бавляться поруч — а їм невтямки,
Що зблизесенька так — таємниця безсмертя...
Синій попіл здіймається, кружеля,
Гримотить у злені серця деревам!

СОН ПРО ВІЧНОГО ОЛЕНЯ

Заблуканий в торосах снів,
Поміж ущелин і розколин
Б'ю копитами білий сніг,
Красивий, гордий, вільний олень.

Я вільний, як оцей ось лід,
Я вільний, як полярне сяйво.
А ви вже стільки тисяч літ
За мною стежите: «Спіймаймо!»

О, задаремно по снігах
Ганяєте полки собачі
Ви, хто побачити забаг
Мене в нікчемнім реміняччі!

...Але згасає знову день,
Сурмлю натужно і тривожно
І сам приходжу до людей,
Бо без людей мені не можна.

Додолу із дерев і стріх
Злітають зорі неквапливо.
Торкаючись гіллястих ріг,
Ловці всміхаються щасливо.

І так ведеться з давнини:
Стою під вікнами до рання,
Щоб людям снились віщі сни
І спилось вічне полювання.

* * *

Врубатися у пласт залежаного слова —
До глибини, до потаємних надр,
Де в кожній крихті — поруч, під і над —
Енергія дримає вибухова.

Червона квітка — в чорному ядрі!
Червона квітка зацвісти готова.
Удар — і сяйво знайденого слова
Заблісне наді мною угорі!

* * *

Як і в часи Бояна, народжуються слова.
Одне — дзвенить харалугом, птахом —
інше співа.
А що візьме собі вічність — хто знає?
Ніхто не зна!
Твоїй сивині, поете, хто скаже, яка ціна?

Як і в часи Шевченка, народжуються слова.
Одне — верховіття дуба, інше —
гінка трава.
На котрім печать безсмертя — хто знає?
Ніхто не зна!
Твоїй сивині, поете, хто скаже, яка ціна?

Як і в часи Тичини, народжуються слова.
Грози грають у хмарах... Лагідна синява...
Кому ж відкриється вічність — хто знає?
О, хто це знає?!
А в друзів моїх на скронях засіялась сивина...

БАЛАДА ПРО К. І. ГАЛЧИНСЬКОГО

Сурма з Мар'яцької вежі мирну годину звістує.
Сплять в лабіринтах Вавелю поети і королі.
Константи, він же Ільдефонс, простеньку пісню
насвистує,
Пускає веселих зайчиків по вітринному склі.

А Краків сяє, мов цяцька. Дзвонять перші конвалії.
Копернік з доктором Фаустом пиво повільно п'ють.
О мій зелений Константи! О срібна моя Наталю —
Для вас у вільхах зозулі вінчальні персні кують.

Година, рік чи століття — яке це все має значення!
Під місяцем середньовічним я, наче циган засмаг.
Маестро, ви запізналися. Невчасно прийшли
на побачення.
Забалакались з майстром Вітом? Чи перестрів Каллімах?

Ах, знову прийшов невчасно. Ще ж лихо із фаетонами.
Ще й заворожені коні. Дзенькіт білих вудил.
Цокочуть гніді над Краковом, відцокують за кордонами
І сиплять міщанам на голови мусянжсвий теплий пил.

Завісь, обивателю, очі пухкою верблюжою ковдрою.
Маленьке міщанське щастя, конче потрібне тобі...
А я поговорю з зіркою. Тією самою, з котрою
Нам завтра людям засвічують вогники голубі.

Ех, знову заговорився. А там за даллю, за даллю —
Такий черемховий вітер! Дві райдуги Віслу п'ють.
...А твій зелений Константи повернеться, чуеш, Наталю,
Коли у вільхах зозулі персні вам докують...

ОСВІДЧЕННЯ МОСТАМ ПРАГИ

Чеському поетові Івану Скалі

Ви — золоті браслети
на зап'ястях юної Влтави,
Дорогоцінні обручки, саджені самоцвітами.
Над вами, в білому цвіті,
легендами оповитимн,
Схиляється мати Прага,
горда з вашої слави.
Всупереч віщуванню долі — похмурої птахи —
Добрі вас руки позводили
світу всьому на подив.
Мелодію Далібора *, рівний подих заводів
Радо беру до серця,
як строфи Волькера й Махи.
Засвічуються ліхтарні.
Лягають зірки на скроні,
І ви зітхаєте легко
по цілоденній втомі.
Найпотаємнішим тайнам (тіні мовчать нерухомі...)
Ви простягаєте мудрі,
шершаві свої долоні.
«Блаженний Яне Непомуку,
страждаєш тут привселюдно:
Цілунків слухати щєбіт — не знати більшої кари!»
Так, розуміє Незвал,
як тобі, отче, трудно,

---

* Герой чеського фольклору, що, за переказом, віртуозно грав на скрипці.

* * *

Наслухаю тишу, наслухаю...
Вчуся мудрості у неї пильно.
Давні свої звички занехаю,
Буду все робити безпомильно...

Наслухаю тишу... Колихаю,
Мов дитя, її нечутний віддих.
Наслухаю листя. Наслухаю
Яблука на видзвонених вітах.

Невідь-чом всміхаюся раптово,
Раптом — чом не знаю — затихаю...
Наслухаю найдорожче слово:
Б'ється чи не б'ється. Наслухаю.

* * *

...Так пахнуть тільки у дитинстві
Гречаний вистояний мед,
І теплі руки материнські,
І неба зоряний намет,
І паленіючі морелі,
І місячний холодний пил,
І хліб на писаній тарелі,
І тирса з-під гарячих пил.
Так пахне світ. І сонце пахне
Так неповторно, 'свіжо так...
І серце знов і знову прагне
Злетіти вгору, наче птах.
Зірвалося і полетіло
У літо... У мої літа,
Де небо палахкоче біло
І грає липа, золота
Од бджіл... Коли ж я засинаю,
Воно, втомившись, присіда
Побіля мене тихо скраю
І до світанку повіда,
Як пахнуть мокрі стебелини,
Як ходить вітер між зелом
І сніг кружляє тополиний
Над тихим маминим чолом...

БАЛАДА ПРО МОЮ МАТІР

Прийшла моя мати до мене
З якогось далекого поля,
З якоїсь гіркої розлуки,
З якоїсь тяжкої мандрівки.

А що принесла мені мати
З якогось далекого поля,
З якоїсь гіркої розлуки,
З якоїсь тяжкої мандрівки?

— Ой сину, тобі принесла я
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки

Не мало і не багато,—
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

— Ось тільки-но вузол розв'яжу,—
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

— Ой мамо, ну, чом ви так довго?
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

— Ой, що ж бо я наробила? Принесла тобі полив'яного
а треба було б — весільний перстень, ой, сину, почекай
коня,
хвилинку,

Ще хвилю, одну лиш хвилинку,—
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

Пішла вона, й досі немає —
З якогось далекого поля,
З якоїсь гіркої розлуки,
З якоїсь тяжкої мандрівки ..

ПОРІГ

Що там написано,
Що накарбовано
На отчому
Рубленому порозі,
Що мені долею
Подаровано,
Куди приткнутися
У знемозі?

— Обсяде лихо тебе чоренне,
Тоді, мій сину, приходь до мене.
А може, доля тебе відзначить,
Щастя-здоров'я щедро достачить,
Та не цурайся,
Та не пишайся,
Що кличе в гості тебе земля вся...

Тільки єдине безсмертне в світі —
Матірне сонце
У верховітті...

З ПІСЕНЬ МОЄІ МАТЕРІ

Цикл

I

Дівочья краса —
У керниці прана,
На сонці сушена...

Лежить краса дівочая,
Звабливая, знадливая,
Розсіяна, розспівана,
В любисточку викупана.

Ще й випрана в криниченьці,
На сонечку сушена,
На сонечку, на камені,
На гіллячку смерековім.

Ой там ішли парубочки.
Один каже: — Візьму собі.
Буде мені хустиночка,
Хустиночка мережана...

Другий каже: — Візьму собі.
Буде мені сорочечка,
Білена, вишивана,
Гладесенько прасована.

Третій каже: — Візьму собі,
Бо ж я, братики, ізранений,
Рана кров'ю запікається,
Серце з болю ізтискається...

Нахилився, і підняв її,
І до серця притулив її,
Аж уся зачервонілася,
Спалахнула, засвітилася...
Отака краса дівочая:
Чисто прана — у криниченьці,
Біло сушена — на сонечку,
Любо ношена — при серденьку...

II

...Доня не стерпіла,
За рік прилетіла,
Перекинулася
В сиву зозуленьку,
В калиновім лузі сіла.
Сіла вона, сіла,
Та й стала кувати,
Аж ся взяли луги,
Луги калинові
Від голосу розвивати...

— Де ти, пташино співока, нині —
В зеленім лузі ще й при калині?
Чи там зимуєш, чи там веснуєш,
За співом-плачем світу не чуєш?

— Чути я чую, бачити бачу...
Вже над собою давно не плачу,
Вже я над світом тужу щоднини —
Виросло з туги стільки калини!

Стільки калини, де ж її діти?
Буде й на тебе, й на твої діти.
Вже натомилась долю кувати,

Якби ж то голос перекувати,
Щоб я із птахи стала людиною,
Знову — красунею, знову — дівчиною,
Як не дівчиною, то хоч жоною,
Хоч сивою матір'ю-удовою...

Приїдь, приїдь, Кострубоньку*,
 Стану з тобою до шлюбоньку...
 ...Ой що ж бо я наробила,
 Що Коструба полюбила...

Що не робила, що не чинила!
 Ночами чорні чари варила,
 Сама ходила
 За многолюбом —
 Отим пройдисвітом —
 Кострубом!
 А він — як вітер в полі широкім!
 А в нього мислі — як в зайця скоки!
 Знайшов любаску на передмісті,
 З нею, напевно, стоїть при місяці.
 З нею — до парку, з нею — до клубу...
 Щоб йому, чортовому Кострубу!
 Ой що ж бо я наробила,
 Що Коструба полюбила...
 Приїдь... Приїдь, Кострубоньку,
 Станем разом до шлюбоньку!
 Буду ж тебе доглядати,
 Твого сина колихати,
 Та й донечку, ще й любеньку,—
 Вернись, вернись, Кострубоньку!..
 ...Ой що ж бо я наробила,
 Що Коструба полюбила?!

---

* Персонаж з давньослов'янської міфології.

Візьми, мати, піску жменю,
Посій його по каменю,
А коли той пісок зійде,
Тоді син твій з війська прийде.

Сіяла. Жала. Слізьми орала —
На тому камені, на камені.
Війна дитину собі забрала —
Вернула горбики безіменні.

— Як виряджала тебе, мій сину,
Дала в дорогу жменьку пшениці.
Вже ж обійшла я всю Україну,
Всю Україну, аж до границі.

Якби — голосочок, де твій слідочок,
Тоді впізнаю тебе, впізнаю...
А поки — сію сухий пісочок,
Камінь на камені засіваю...
Може, замного піску, мій сину,
На пшеничну зернину?

...І ронить мати тиху сльозину
Закам'янілу. Єдину...

V

...Біжи, коню, вулицями,
Цісарськими гостинцями,
Ой там будуть жінці жати —
Не дай їм ся в руки взяти,
Щоб тя в руки не впіймали,
Щоби гриви не обтяли...

Купці заморські, чорт їм рідня,
Хочуть піймати мого коня.

Давно обіцяно нагороду —
І ситну пашу, і добру воду...

Хочуть нас, коню, у руки взяти,
Хочуть нам, коню, крила обтяти.

Чи ж ми для того купались в росах,
Аби тягтися в чужих обозах?

Чи ж ми з тобою росли для лету,
Аби впрягатись в їхню карету?

Коню мій, коню, крилатий брате,
Не даймось, коню, за повід брати!..

...Купці захланні ідуть щодня —
Хочуть купити мого коня!

VI

...Зійшла зоря серед моря —
Я личко вмила.

— Дівчино мила,
Де личко мила?
— У морі, морі,
Синьому морі.

Поки у морс зірка вступала —
В прозорій хвилі личко купала.
Я й почекала...

Зоря і збрія

Рано-раненько вийшли з моря.
Коли кохання в серці не маеш,
Зорі від збрі не розпізнаеш...
О не зарадить гіркому горю!
Не переміниш зорю у збрю!

VII

— Що то в полі за димове?

Розпеленались сиві димове,
Горять у степах половицькі огні.
Моя надіє, моя любове,
Моя розрадо, ти при мені.

А вогонь горить,
Іскрами блиска!
У ясне небо
Зліта колиска!

Розпеленались сиві димове,
Вихори крутяться по стерні,
Наш син зведеться, моя любове,
Вже не в колисці — у стремені.

Вогонь яріє,
Димом куріє...
Чарує чари —
На чорні хмари!

. Стеляться низько сиві димове,
Котяться перевертнем сторчма,
Моя зорино, моя любове,
Без Батьківщини — і нас нема.

Віються, пикнуть сиві димове,
Гаснуть на сонці хижі вогні.
Моя надіє, моя любове,
Наші довіку — віки і дні...

ПОЕМА В КАМЕНІ

(Слово про Львів)

Цикл

I

На тлі віків струнка твоя постава,
Хоч сиві пасма на крутім чолі.
Священна слава — ратна твоя слава.
Священні трудівничі мозолі.

Тобі так личить сонячна корона,
Де грають барви вогнених сущівіть.
Де — крильний лев. Різьблені винограда.
Зір вітражів, суремних кличів мідь...

II

Глибинні твої криниці,
Де слово б'є кришталеве...
Дерева будяться... Птиці...
І люди твої... І леви...

Будяться крила для лету,
Будиться думка для слова,
Для труду будяться руки,
І уста — для кохання...

А на лиці твоїм — віщість.
А на чолі твоїм — вічність.
А в сивих далеких згадках —
Двобой. Січі. Повстання.

Люблю розбуджені крила,
Люблю пробуджені думи,
Твої пробуджені губи,
І очі твої, й долоні.

Бо на лиці твоїм — віщість,
Бо на чолі твоїм — вічність,
А на плечі — жар-птиця
У веселковій короні...

III

Фіолетові сутінки йдуть у провулки,
Переломлюється проміння в кафедральному
вітражі,
Трамваї — набиті гамором вулики —
Бредуть по коліна в пелюстковій іржі.

Облітають бузки на червоній околиці
За посріблені мури й зелені вали,
Де гойдалося сонце, як вивірка в колесі,
Закіптюжене, в плямах цементу й смоли.

Йдуть будинки у темінь. Стихають алеї...
Пригасають фасади. Тьмяніють дахів мідяки...
Так до ранку під воду пірнають лілеї,
Затиснувши в коричневих жменях зірки...

IV

Грали сурми на сполох —
Удень і вночі
Біля брам гострочолих
Щербились мечі...
Скільки тут перетліло
Чужинських кольчуг!
Невпокорене тіло.
Прометеївський дух.

Твій граніт і твій мармур,
Твій ізранений камінь —
Ні, не марно, не марно
Височать над віками...
Від тяжких лихоліть —
Затамований біль...
Та дзвенить твоя мідь,
Гомонить звідусіль!

V

О, ця ранкова мить зачарування!
На тлі камінних вищерблених стін,
Немов актори, вибігли на кін
Два промені, віщуючи світання.
Схрестились шпаги. Посвисти клинків
Високої і звіреної проби...
Дерева лячно закричали: «Пробі!»
Та раптом в цій хвилині сім дзвінків
Трамвайних сповістили: «Дія друга!»
...І промінь ночі впав, і промінь дня приник
Знесилено, подав йому рушник
Зелений ранок; з посмішкою друга
Правицю воя до небес підвів;
Удячний за велику перемогу,
Сім брам своїх відкрив звитяжцю Львів,
І замаїли сім красунь дорогу...

VI

Де вклякли в пам'ять леви мармурові,
Де Каменяр гримить у крицю, де
Запечені на бруку краплі крові
Моїх дідів, де б'ється і гуде
Людський крутіж у площ і вулиць звивах
І ловлять сонце очі саяних шиб,

Я сотні літ шукав людей щасливих,
У котрих — власна пісня, власний хліб,
І не знаходив... Тут на камінь падав,
Дививсь на сонце крізь заслони ґрат,
Аж багряносний вітер Листопада
Припав, як брат, до львівських барикад...
Я подолав безсилля, страх і відчай,
Червону стрічку в коси пісні вплив,
Прийшов на щасне всенародне віче
Розкованими строфами про Львів.
Стою, поет,— і юно дзвонять строфи,
Де Княжа підіймається гора...
Літопису великої епохи
Торкаюсь вістрям серця і пера.

VII

Легенд, балад, пісень високий стрій.
Дзвінки рядки, карбовані в металі.
Та літ нових розгорнуто сувій
У променисті вересневі далі.
І час новий вбачається мені,
Як промені на тлі старих ритовин...
Підводяться твої щасливі дні
В переплетінні сонячних риштовань!

VIII

Озвись до серця, пам'яте, озвись,
Поклич мене. Поклич і поведи,
Де Каменяр підводиться увись,
Де Лесі і Стефаника сліди.
Тут — чисте Маркіянове ім'я,
Тут Гаврилюк, як смолоскип горів.
Тут — наша пам'ять. Вічна, мов зоря,
В червоному цвітінні прапорів.

ІХ

...Минулого мистецькі атрибути
Зпенацька душу вразять... Геї, чи ж я
Зумів би те минути і забути,
Від чого стежка почалась моя?

Воно — в старому предківському ралі,
В безсмертнім, незнищеннім череслі.
Воно — в крутім брвені, у металі
І в цім зелі, і в цій моїй землі!

Воно у кожному шереху і дзвоні,
І в пісні жниць, і в яспім полотні.
Як непомітна жилочка на скроні,
Воно тріпоче, б'ється у мені!

Та креміль горя коренем протято —
Я сонячні джерела відшукав,
І в серці свято — то війнув крилато
Моєї мами вишитий рукав.

Не сам я,— ані в радості, ні в горі,
Бо поруч міль братерського плеча,
Бо проміль на черленому узорі
Мені сіє зором Ілліча!

Х

Скільки літ... А чути, серцю чути
Громозвукий відгомін боїв,
І сталевий гуркіт, і салюти,
Що навіки озорили Львів.

Скільки літ... А видно, серцю видно:
Над минулим, зверженим у прах,
Лине юно,
Сонячно,
Побідно
Наш визвольний,
Наш радянський стяг.

Неутішні материнські болі
Час
У сталь і бронзу перелив.
Спом'янімо
У братерським колі,
Хто Вітчизну серцем затулив.
Скільки літ... Усміхнені дороги...
Скільки літ... Усміхнені міста...
Торжество звитяги й перемоги
У вселюдське свято вироста!

XI

Не кінчається пісня. Починається знову.
Так, як в'яжеться серце — із брості, із парості...
Семибарвну твою подивляю обнову,
Семибрамні дороги твої — не для старості.

Добрий день, мое місто! Ти знов мене будиш
Співом, працею, думою високочолою.
Славен був і еси. Славен, Львово мій, будеш,—
Так на зорях твоїх закарбовано долею.

* * *

Слава високим чолам, слава рукам тямущим,
Слава творінням, щедрим на радість, не на зажуру,
Слава сонцям на зрубках, слава довіку сущим
Дзвонам, литим із світла, карбам древнього муру!

Слава пригаслим фрескам, слава струнким колонам,
На вітарях різьблених — ягодам виноградним,
Слава вогням мозаїк, що донесли тепло нам,
І старовинним буквам, що й дотепер горять нам!

Слава пам'яті нашій, котрою живе родина,
Слава мрії, що стелить обрії заповітні!
Слава хистові батька, слава натхненню сина,
Що до роботи кличе — в полі, в цеху, в робітні!

Співаю хвалу вогневі, залізу, каменю, глині,
Барвам хвалу співаю, тонам і світлотіням,
Співаю хвалу мистецтву, співаю хвалу людині —
Бджолі, що красу, як солод, несе новим поколінням...

* * *

Калино, калнно,
Гілля зелене!
Ти простягаєш
Руку до мене —
Крізь безмір часу
Понад роками —
З калиновим полум'ям
Ще й зірками.

А кожна гілочка —
То сопілочка,
Кожен листочок —
Зелен місточок
Через негоди, через боління
Від покоління
До покоління...

Ти покоління із поколінням
В'яжеш незримо своїм корінням.
Червоні соки — в зелену чашу —
На гибель вражу,
На радість нашу!

Калиновий мосте, гілля калнини...
Хай пісня лине!
Хай пісня лине
Над рідним краєм,
Над білим світом,
Що пахне хлібом,
зірками,
цвітом!

Нести в руках, мов червоний кетяг,
По всьому світу,
По всіх планетах
Грона любові,
                                добра,
                                сумління
Від покоління
До покоління!

* * *

Так буде знов і знов: куватимуть зозулі.
І вічно буде: пух ронитимуть тополі.
І буде: діти, на твердих руках послулі,
Й неznані голоси, й дощі, і пісня в полі.

Щось зміниться, оновиться, розквітне,
Щоб, як поет казав, піти у землю знову.
А небо, як за нас, то хмарне, то блакитне,
Глядітиме на вічну ту обнову.

Тоді давно не буде нас. Жалоби
Вже не носитимуть ні друзі, ані кривні.
Зітруться письмена, й хлоп'ятко білолобе
Присвятить, певно, їм свої зусилля ревні.

Минуці ми. Дарма. Але в здоров'ї, в силі
Будь, Батьківщино, завше щасна і спасенна,
Тож саме зараз ось, у цій високій хвилі,
Мені явився світ, опертий на твої рамена.

Пелюстка
сяйва

ВЕСНЯНЕ

Гей, що се діється зі мною?
Зі мною діється весною
Щось незбагненне, незвичайне,
До часу в маєві причаєне!

(Зелений шум зелених плес,
Зелений плюск, зелений сплеск,
Зелений світ — внизу, вгорі —
Зелена прозелень зорі!)

О почекайте, не спішіть
З своїми окулярами,
З пожежними алярмами,
З порадами полярними,
Від них вітрами віє,
Аж зелень студеніє!
Всміхніться приязно мені,
Як не мені, то хоч весні,
Що світові всьому — й мені
Свої дарує промені!

Гей, що се діється зі мною!
Зі мною...

Дниною ясною

Маленьке серце — не доглянув я —
Розквітло квіткою вогняною!

(Червоний спів. Черлена тінь.
Буремний бунт палахкотінь.
Помірно стишена багрянь.
Промінна гра. Пломінна грань).

Купив уранці два тюльпани,
Один віддав тобі,
У нього пелюстки — мов рани,
Такі вони слабі.

В смагляво-золотій долоньці
Підвечір — диво з див! —
Тендітний квіт, немов на сонці,
Пелюстки розпустив!..
Ніч сонце випила до дна...
Зірнице, квітко весняна,
Як в бруньці умістилась ти?
Нависли темряви пласти,
А ми їх розсічем
Зеленим променем зорі,
Червоним променем зорі,
Що сходить над твоїм лицем!

Весною, ранньою весною...
Гей, що се діється зі мною?
Та чи зі мною, лиш зі мною
Весною діється? Весною...

* * *

...Прийди до мене ласкавим іменем,
Бабиним літом, сріблястим інеєм,
Травою зеленою — не травичкою,
Веспяною бурею, а не мжичкою.

Прийди до мене ранковим променем
І ярмарковим стобарвним гомоном,
Прийди до мене шопенівською музикою,
Прийди до мене зорі пелюсткою...

Прийди до мене, стань хоч на віддалі,
Щоб твої губи про мене відали,
Щоб твої очі мені всміхалися,
А руки — серця мого торкалися...

Стій наді мною, неначе кроніця,
Аж поки сонце моє не склониться,
І підніди мене —
останнім подихом,

Останнім словом —
останнім подвигом!

МЕЛОДІЯ

Мелодія була тендітна,
Неначе гілочка-лоза,
Котра під ніжним зором квітня
Раптово з мертвих воскресла.
Спочатку брунька зав'язалась,
А потім — весел, юн і чист,
Аж благовійно стихла зала,
Музичний розповився лист.
А пальці витворили чудо:
Вже цілий ліс круг нас розцвів —
Переливались ледве чутно
У кронах сплески солов'їв!
...Голівка сяєвом облита,
І руки, й світло через край,
І пристрасна моя молитва:
«Не затихай! Не затихай!»
Вона почула. Так, почула,
І так рукою повела,
І так всміхнулась, і змахнула
Краплину сонця із чола,
Що я піднявся пад собою,
Весь — чистоти і світла сплав,
Зітхнув од щастя, не від болю,
То ж біль мій музикою став!

ПРО ВІТЕР

Зустрів я у полі вітра.

— Що робиш у полі, вітре?

— Шукаю барву на одіж,

На одіж своїй коханій.

Зустрів я у морі вітра.

— Що робиш у морі, вітре?

— Шукаю бурштину в морі —

На перстень своїй коханій.

Зустрів я у горах вітра.

— Що робиш у горах, вітре?

— Шукаю коштовний камінь

На діадему коханій.

Зустрів я в пустелі вітра.

— Що робиш в пустелі, вітре?

— Шукаю ім'я в пустелі

Для дівчини, для коханої,

Єдиної, наймилішої...

* * *

В травневий сад відчинено вікно,
Відчинено в зарошене світання,
Відчинено в незнане запитання...

Колись давно — чи й так воно давно? —
Було гілок рожевих колихання,
І шепоти гарячі про кохання,
І місяця сріблясте полотно.

Кому ж сьогодні бачити дано
На ньому рук смаглявих трепетання,
Почути «так» на тихе запитання
І пити губ настояне вино?

В травневий сад відчинено вікно...

* * *

Час пливе. Усе на світі плине —
Плині вітер, листя і вода.
І стають морями крапельни,
Пил тисячолітній осіда.

Старіється камінь. Сивий мармур —
Лоб у нього ясен і висок...
Хтось задумався, що жив намарно...
Гасне день, пересипається пісок.

Місце де твоє? Де певний вимір?
Грань? Начало всіх твоїх начал?
Я пилюку із світлиці вимів,
Стіл дубовим листям уквітчав.

Чистий аркуш. Відчуття полинне...
Бачив у саду твої сліди —
Світяться на сонці крапельни
Дошової запахущої води.

БАЛАДА ПРО ТРЬОХ

Жив-був на світі хлопчина,
Любив одразу дві дівчини.
Одна була — дівчина в білому,
А друга — дівчина в чорному.

Він сам не знав, як це сталося,
Але ж хотілося бачити
Уранці — дівчину в чорному,
Увечері — дівчину в білому.

Дівчата також не знали,
Що він обидвох цілує.
Щаслива дівчина в білому,
Щаслива дівчина в чорному!

Але чи є таємниці,
Від котрих ключі загублені?
І якось дівчина в чорному
Дізналась про дівчину в білому.

І так милувала хлопця,
І так його вчарувала —
Відрікся від дівчини в білому,
Кохає дівчину в чорному!

А десь світами неблизькими
Блукає знаджена й зраджена...
Не обминай стороною
Мене, о дівчино в білому!

* * *

...Те кохання —
Давня фреска...
Час кладе на неї вперто
Все нові й нові мазки.

Ось заходять екскурсанти,
Довго й нудно оглядають
Скарб, який ціни не має,
Скарб, що свято бережу.

Зачиню за ними двері,
Пригашу яскраве світло
І візьмуся знов стирати
Шар пилюки, фарби шар...

Постає переді мною
В первозданно чистих фарбах
Те, що раз в житті буває,
Що не вернеться повік.

Знову стукають у двері...
Відчиняю: що ж, заходьте,
Не спіткніться тільки —
Серце
У кімнаті цій — поріг...

* * *

Не муч мене. Не муч мене, не клич
На місячно засніжені галяви.
Між звабливих усміхнених облич
Понад усе — твоє лице смагляве.

Мелодія жагучого смичка
Мені про нього тихо сповістила.
Та сон тіка і музика тіка,
Але мені спинитися несила.

І я ходжу по горах і ярах,
Спохмурилося небо в передгрозі...
Зі мною — мій супутник вічний —
страх,
Що розминемось раптом по дорозі...

Не муч мене. Не клич мене. Явись!
У лісі, в полі — я тебе впізнаю...
Вже від мандрівок зір мій натомивсь,
А серце зачекалося до краю...

Не муч мене...
Ні, муч мене! І клич!
Пройду бескеття, подолаю звори.
Між звабливих усміхнених облич
Понад усе — лице твоє суворе...

* * *

Днино моя промінна,
Ноче моя осіянна,
Схились на плече мені,
Казку
Приклич, подаруй з-під вій.
Прийшла ти до мене раптом,
Як приходять жага пожадана,
Як вода до коріння,
Як до вогню борвій...
Руки мої не скорчаться,
Лист мій не спеліє...
Коли в моїй кроні
Полум'я
Гніздо
Для себе зів'є,
Лелітко моя, леліє,
Теплий вітрець повіє,
З-під попелу, як з-під снігу,
Встане серце моє.
Жарино моя, зорино,
Моя нерозлучна доле,
Ти — пісня,
Ти — хліб мій...
І чаша —
Глибока — не вгледити дна...
На цьому великому світі
Все наше —
Гори і доли...
Для цього великого світу —
Вічна наша весна...

НЕ ЛЯКАЙСЯ

На мотив Десанки Максимович

Не лякайся — це так, ніби листя злітає з вершини,
Так, як ночі глибокої никпе останній шум.
Так, як погляд згори, що на вищі узгір'я лине,
Так, як розуму зблиски у сяєві благосних дум.

Не лякайся — це так, мов стихає розбурхане море,
Миготінням пільмавим пойняте до краю, до дна.
Не лякайся — це так, як дощу хлюпотіння прозоре,
Як щезає на сонці зірниці бліда білизна.

Не лякайся — це так, — буде так, як не раз у тумані
Пропадають джерела і гублять дороги сліди.
Ось долоня моя, що не дасть підступити омані,
Поки вутлий цей пліт ще незрушно дріма край води.

Не лякайся — це так, буде так, як ото понад полем
Розстеляється тканка, мов білий-білісінький цвіт.
Це — немовби межа між сумним і між радісним болем,
І побачимо в плесі відбитий озорений світ.

Не лякайся — це буде, неначеб замкнулися брами
І відкрилися раптом простори для нас голубі.
Ось долоня моя — соломина, прибита вітрами,
Що неначе у казці, везтиме тебе на собі.

У дитинстві бувало: ідеш по осклизлій колоді,
Холод чорної прірви спізнавши не раз на ходу...
Не дивися на дно — досягти його позирком годі,—
Не дивися й тепер — і на той бік я переведу.

* * *

Березневої рвійної ночі
В березневого рвійного вітру,
В березневої рвійної тиші
Народилась дочка-березничка.

Йшов я мимо — втрапив на свято,
На хрестини ще й березневі
(Між дубів колиска березова)
Та й березовим соком упився.

Ну, а ніч все «добраніч!» каже,
Ну, а тиша сміється стихшено,
Ну, а вітер усе частує,
Ну, а доня бавиться проліском...

Так, весело було і гарно,
Стільки співано-переспівано,
Стільки місця було ще вільного,—
Хто спізвився, хай пожалкує!

КОЛИСКОВА ДЛЯ ТВОЄЇ ДОНЬКИ

Ой летіли ластів'ята за тихий Дунай.
А хто зле несе до хати, стань та й подумай.
    Ой маленька ж наша донечка
    Ручками тягнеться до сонечка,
    Очицями водить по стелі,—
    Будьте, люди, добрі та веселі!

Ой летіли ластів'ята, вже й спочить пора.
Хто брехню несе до хати, вклякни край двора.
    Таж маленька наша донечка
    Ручками тягнеться до сонечка,
    Очицями водить по стелі,—
    Будьте, люди, добрі та веселі!

Ой спочили ластів'ята на горі крутій.
А хто добрий, а хто чесний, надворі не стій.
    Бо ж маленька наша донечка
    Дотягтися хоче до сонечка,
    Вирости аж до стелі,—
    Будьте, люди, добрі та веселі!

Прилетіли ластів'ята під наше вікно,
У віконце подивились,— доня спить давно.
    Виросте велика донечка,
    Ручками досягне сонечка,
    Аж проясниться в оселі,—
    Спасибі, люди добрі та веселі...

НАД ЗІМКНУТИМИ ВІЯМИ ТВОЇМИ

На мотив С. К. Неймана

Над зімкнутими віями твоїми,
Де очі снуть зірницями ясними,
І над серпанком тихої сльози
Шепочу ніжно, ставши на коліна:
Над розкошів дорогоцінні вина
Людина прагне чистої краси.

Над персами в божественнім тремтінні —
Дарами непорочної святині,—
Над спілістю округлих виноградів,
Припав я, аби ніжність моя світла
Схилилася, мов яблуна розквітла,
І пелюсток навіяла у сон.

Над твоїм лоном, лодії подібнім,
Що спочива у мерехтінні срібнім
По ніжній, але втомливій плавбі,
Змовкає ніжність у зачаруванні,
Бо ти прекрасна в сні, як і в коханні,
Дивлюсь на тебе й дякую тобі.

Над твоїм тілом — дивом незбагненним,
Немов над квітником вічнозеленим,
Вита прозора запахуца тіль.
І моя ніжність — вічний поцілунок —
П'є пенаситно життєдайний трунок,
Безсмертя, незнищенності ясіль.

І все тому, що чисте твоє тіло,
Мов лампа, зайнялось сяйнисто-біло,
Бо твоє серце — то рубін у ній.
Ти мій віттар, моє святе огниво,
Любові легіт, що ловлю жаждиво,
Аби вітрильник не спинявся мій...

ЗОРЯ ЧЕРЛЕНА

З ліричного щоденника

I

Є країна далека і пожадана,
Хто її відшукає, той сонце знайде.

Сходить, сходить для мене

кожного рана

Осіянне видіння —

обличчя й ім'я золоте.

І я лечу за ним, мов заклятий навек

ворожбою,

Я ладен подолати всі відстані,

тільки б дійти...

Спопелію в огні,

та мостів не спалю за собою —

Хай підводяться в небо

мої променисті мости!

Неспалимі вони...

Лиш на сполох кленових пожеж

Затривожиться серце,

терпкий відчуваючи трунок.

Так до тебе далеко...

Так близько...

У пошуках зоряних стеж...

На ім'я твоє, сон твій, на очі — нечутно кладу поцілунок.

II

Спасибі тобі за зорю —

За листя осіннього клена,

Що тихо паде на рамена...

Спасибі тобі за зорю.

Хай буде щасливим той клен —
Життям золотим і щасливим —
Завдячую спекам і зливам,
І сплеску вогнених знамен:
Цей день мій — благословен.

В нім — вічне, одвічне життя —
Від шепоту до громовиці,
Од квітки до гострої криці...
Мінливе та вічне — Життя!

Я день свій, мов пісню, кую
У сяйві натхненного клена.
Зоря, молода і черлена,
Упала у душу мою...
Спасибі тобі за зорю...

III

Чи мариться, чи сниться?
Досвітньою весною
Летіла оленця
Стрілою вогняною.

Шукаючи рятунку?
Притулку? Оборони?
У срібнім візерунку
Сплелся чуйні кроні.

А на траві — мережка:
Прострочено дві ниті,
Мов реактивна стежка,
Накреслена в зеніті...

Чи мариться, чи сниться?
Зимою і весною
Та дивна оленця —
Весь час переді мною.

V

Мигнуло в імені мені твоїм
Сніжини сяйво полохливе,
І молодий озвався грім,
Палкий, одвертий подих зливи.

Пелюстко ранку золота,
Ти сонцем пахнеш і медами,
Як тінь бджоли, що проліта
Над яблуневими світами.

...І зав'язь на гіллі тугім,
І листопадну веремію
Я знов і знову розумію,
Та перед сяєвом твоїм
В зачаруванні занімію...

VI

Осінні дерева — немов кораблі...
У землю іржаві вп'ялись якорі,
Потрошені крони, і рани в корі —
По лютім двобої,
По герці,
По грі.

Та все ж за причалом —
Літа і літа,
А вічність
Крізь наші тіла проліта,
До крові пронизує
Промінь зорі...
І марять крізь сон,
І гримлять якорі...

VII

Мов листя золоте — твої долоні,
А хитрий вітер — віроломець, тать,
Силкується в безрадісній погоні
Приникнути, до букви прочитать

Все, що таїть глибока таємниця —
Вона йому спокою не дає...
Признаюся, то тільки для годиться —
Виконує ж доручення мое...

Він мій товариш, безкорисний спільник.
Кому б іще довіритись я міг?
Пролопотить, як сонячний вітрильник,
Погладить руку на очах у всіх...

Так, вільний він, а я в твоїм полоні...
Подай хоча б малесеньку, та вість!
Він прилетить, притулиться до скроні
І все-усе докладно розповість...

VIII

Навала молода громів
Обрушилася так раптово...
І клен од болю занімів,
Зронилося од болю слово...

Дзвінке, як голуба зоря,
Прозоре, як зоря зелена...
Я знаю: хвища, крутія,
І град, і сніг прийдуть до клена.

Я знаю: вітер покладе
Листок на осені коваadlo,
І зробить з нього золоте,
Безмовне, колихке вагаadlo...

Я ж — прагну тонів і звучань
В чеканні барви падолисту,
Та найкоштовніше з надбань --
Мелодію ясну і чисту —

Не заховаю, не згублю,
На листоlet не переплавлю...
Шепочу, мов кричу: — Люблю!
Тебе, і сонце, й весни — славлю!

Вогні оточують мене,
Вогні кленові й вересневі...
Нехай же серце спалахне,
Нехай відродиться в огневі!

ІХ

Любитиму, люблю —
Одверто признаюся —
Засіяну ріллю,
Розгойдане галуззя.

Довершені стіжки
У викошенім полі,
Заплутані стежки —
По білому роздоллі...

Цей запах. Це тепло.
Цей гомін. Безгоміння.
Цю квітку. Це стебло.
Цю воду. Це проміння.

Цю землю, цю жорству,
Цей усміх на обличчі.
Це щастя наяву,
Цей погляд просто в вічі.

Це все — таке просте...
Це все — таке звичайне,
Як жито, що росте
Для сонячної тайши,

Як блискавиці слід
На тілі яворини,
Як той великий світ,
Що родом — із краплини...

Х

Напевно, це не раз уже було:
Багровий ранок підійма крило,
Безмовна, ти на стремені повисла,
Неначе молодик, підкова блисла...

Та вже сурма ударила тремка.
І спомин. І сумпа твоя рука.
І так, як це судилося віддавна,
Віднині ти й довіку — Ярославна...
Земна. Жадана. Вічна і свята,
Моя надія, віра золота.
Чи знаєш ти, що крізь дрімучу далеч
Од мене відганяєш чорну галич,
Одводиш стріл набридливі рої
І рани ополіскуєш мої...
І, сім століть чекаючи з походу,
Ти зберігаєш невідцвітну вроду,
Гойдаєш сина на руках мені,
Мое ім'я шепочеш уві сні...

Здається, це не раз уже було,
Легендою і піснею зросло...
А все ж, а все ж багатиму у доли,
Щоб височіла ти на заборолі,
Щоб літописний бобрянний рукав
Мене теплом і ніжністю торкав,
Щоб я ішов на клич сурми й зорі,
А ти — стояла сонцем угорі.
Щоб, синове цілуючи чоло,
Я передав йому, що вже було,
Все, що було, що в серці ожило —
Аби із пісні в пісню перейшло...

XI

Вже й молоді птахи летять у вирій,
В листопадовім полум'ї — мости...
(А той кленок, що ми садили, виріс
І шле комусь щоосені листи).

Далеке, молодече, призабуте —
Я знаю, не поверну, не зловлю.
О скільки довелося перебути,
Щоб мати право вимовить — люблю!

Я заслужив на це велике право,
Я вистраждав для нього і дозрів.
(А клен розрісся буйно, кучеряво
І не жаліє листя для вітрів...)

І те велике право аж донині
Я бережу. Я словом дорожу.
Я слово подарую це дружині,
Я Батьківщині слово це скажу.

А більш нікому. (Гей, шумить завзято
Той зелен клен, де зорі голубі...)
За листопадове, весняне свято
Ще раз дозволь подякувать тобі.

XII

Сива ніч
Нас веде по Львову,
Нам навстріч
Шле зорю ранкову,
Сива ніч —
На скронях сторіч...

Сплять вони,
Леви старовинні,
Дивні сни
Їм насняться нині.
Дивні сни
Летять з давнини.

Ми — вгорі,
Перед нами місто,
Ліхтарі
Сяють, як намисто,
До зорі —
Сяють нам ліхтарі.
Ліхтарі, ліхтарі...

XIII

— Зоре, з'явся! — З'явилась зоря...
— Зоре, зійди! — Зіходить...
Подібний до вічного звіздаря,
Збираю зоряну подать.

Для когось великі мої світи —
Погаслі метеорити.
Та я не відмовлюся від мети,
Відкрию — хай сто раз відкриті!

Можливо, й для мене знайдеться плато,
Можливо, незнаний стромінь.
Не знатиме, окрім тебе, ніхто,
Кому адресовано промінь

Тієї планети, тієї зорі,
Що вічно над світом ходить...
Не сплять, вичаровують зіздарі:
— Зоре, зійди! —

І сходить!..

**З братнього
поля**

Валерій Брюсов

ДАНТЕ У ВЕНЕЦІЇ

Венецією о порі вечірній,
Смутній порі, блукав я між товпи,
В тривозі серце билося незмірній.

Тінь од каналу — срібної тропи —
Вела у вічність; в сяйві мерехтіння
Вивищувались різьблені стовпи.

Будівель давне, в патніні каміння
Являло те, чого давно нема
І чим жили минулі покоління.

Так, ніби розступилася пільма,
І я впивався неможливим чудом:
Минувшина озвалася сама...

В той вечір вулиці кишили людом,
В закутках темних забавлявся гріх,
Диявольським хизуючися блудом.

Без сорому лунав жіночий сміх,
Звірячі всюди миготіли лица,
Я ж помисли розгадував у всіх.

І раптом щось примусило спиниться —
Печальний зір до віч моїх приник.
Так інколи зі скелі гляне птиця,—

Суворий був і звогнений той лик,
Не мертвий, ні, а світлий, іскрометний...
І не юнак, і не старий на вік,

До наших діл марнотних непричетний,
Жагучим відблиском прийдешніх днів
Йшов крізь юрму, як промінь бистролетний.

В ту ж мить не стало чути голосів,
Немов у вічність одхилились двері.
Спитав я, хто це,— голос мій тремтів,—

І здогадався: Данте Аліг'єрі.

* * *

Коли дивлюсь в грудневу сутінь почі,
Здається,— у шаленстві боротьби
В глибинах сили здибались урочі,
Важенні повергаючи стовпи.

Здається, під жахне двигтіння бою
Цей світ старий розсиплеться у прах.
Чи ж то не хвилі грізною стіною
Здіймаються на древніх берегах?

Не жаль мені нової Атлантиди!
Нехай покрие ясність глибини
Весь біль столить, весь безмір лжі, огиди
І надаремні нездійсненні сні!

Хай світ новий постане із безодні,
Не знавши, що колись жили і ми:
Про нього мрію, в сяйві зір сьогодні
Вдивляючись крізь гул в провалля тьми!

ОКЛИКИ

Четвертий Жовтень

Окликаю Яструба в пустині:
«Чом лежиш, од злоби сам не свій?»
«По бенкетах! Не холонуть нині
Трупи, де гримів недавно бій!»

Окликаю Вовка, що, як злодій,
Шаснув мимо. Чом несмілий він?
«Жив я у порожньому заводі,
Там сьогодні вранці вдарив дзвін...»

Окликаю Вітра: «Стій, чому ти
Пісні сумовитої затяг?»
«Відійшла година чвар, осмути,
Вигасли пожежі по містах!»

Окликаю Зиму. Стала. Слуха —
«Хто мені спокою не дає?
Горенько! Скінчилася розруха,
Скрізь мені в обличчя племінь б'є».

Гей! Гудок фабричний! Гей! Волають
Пересвистом бистрі поїзди.
Прапори червоні обвивають
Русь колишню, наче пояси.

Що на нас вищало і гарчало,
Причаїлось, вчувши п'ятий рік.
Люди! Люди! То лишень начало
Цей четвертий Жовтень передрік.

Із війни, незгод і потрясіння
Вийшли ми на працю молоду;
Куємо, плакаємо насіння,
Днів новітніх плавимо руду.

Хто трудився, всіх на свято кличем,
Шлях вперед — прямий, без перепон,
Це — наш клич, що для століть є кличем,
Наше право, доля, це — закон!

25—30 жовтня 1921

Є В РОСІЇ СТОРОНА

- 1 Є в Росії сторона —
Звуть її поезія:
Незабутні імена,
Рідкісна професія.
Іскри промінець живий —
Даром іменований,—
Ось і ходить сам не свій
Наш поет шанований.

- 2 Пушкін, Маяковський, Блок,
Лермонтов з Некрасовим.
Глянь, щоб вуглик не замок,
Розгорися разом з ним!
В ріднім слові чистоти —
Сяйва над березою!
Як же нам не берегти,
Русь, твою поезію?!

- 3 Ясен вид, крута брова...
Любить, отже, й сердиться...
Чом — ні словом на слова,
Відцуралась дзеркальця?
Не засне в пуховиках —
Мо', під ними лезо є...
Прожени ганьбу і страх
Із Русі, поезіє!

- 4 Равелін і каземат,
Юний, благородненький,
Чом ви, пане, в акурат
Лізете в колодники?
Правду спрятала в сніги
Мракобісна бестія...
Єнісей рве ланцюги ---
Ось Русі поезія!
- 5 Гримотить, гримить, гряде.
Світ старий — на клаптики!
Ленін берегом іде,
З Леніним соратники,—
Незабутні імена
Вславлена професія,
Виорана цілина —
Всіх світів поезія.

ВЕЛИКА ВОЛГА

Потяг
Даленіє, ледь видніє,
Там, ліворуч — вибалки, гаї.
Волго, ти в мені.
Не потьмяніє
Синя сталь твоєї течії.

Дальній шлях пройдеш по Казахстану
За велику станцію Арись,
Я тебе шукать очима стану —
Срібленою черню усміхнись.

Хай в мій вірш увійде, як проміння,
Висвітлена місяцем пора —
Неба,
Листя
І води кипіння,
Почерк синяви і сребра.

Хай довіку між буттям і віршем,
В ліхтарях, що мов разки намист,
Волга ллється струменем одвічним,
Сизранський вирізьблюється міст.

Хай завжди
Лежить її дорога
По рівнині, в пісні далини.
Волга, Волга, золота волога,
Пристань — глибина голубизни.
Близько вже — Коканд переді мною,
Десь далеко — рідний Київ мій.
Волго, Волго,
Хвилею хмільною
Всіх століть пилюку
Пильно змий.
Обдаруй мене
Цілунок
Отчим,
Волго, Волго —
Серця добрий лік,
Щоб я став
На сотню літ молодшим
І заглянув
У грядущий вік.
Озори нових світів безмір'я
Сонмом електричних зоряниць,

Щоби навіть
Серед ночі міг я,
Все зумів пізнати до дрібниць,
Щоб не бездум, не байдужа поза,
Вироблених жестів
Віражі —
Входила у вірш
Відчутна проза —
Трепет
Поетичної душі.

За живе
Навчи мене боротись,
Волго, Волго,
Юносте моя!
Розмивай застоянність болотець,
Розливайся
В сонячні моря!

Максим Танк

СОНЦЕ РЕВОЛЮЦІЇ

Що звичайнісіньке сонце
Може зробити на землі?

Може розтопити лід на річці,
Але не в серці,

Може порозганяти хмари в небі,
Але не в наших думках,

Може налити соком радості яблуко,
Але не пісню,

Може осушити росу на лугах,
Але не сльози,

Може піднести стоптану рунь,
Але не людину,

Може підняти пташку в блакить,
Але не мрію,

Не випадково
Ми пишемо в календарях,
Коли зійшло сонце революції.

СТЯГ СВОБОДИ

Завжди він має
Підняті крила надії,
Подих полум'я,
Що спопеляє темінь,
Дар майоріти
Над вершинами мрій
І силу, що непідвладна смерті.

Його можуть пробити кулі —
Але залишиться деревко,
На якому він знову
Розів'ється червоним листом.

Деревко можна скришити —
Але знайдуться руки,
Які знову
Його підіймуть до сонця.

Руки можна закути —
Але серця знайдуться,
В яких спалахне він співом:
«Повстаньте, гнані й голодні».

ЕЛЕГІЯ ПРО ЧЕТВЕРТУ БЕРЕЗУ

У Хатині, де з горя
Посивіло каміння,
Зруби хат
Домовинами братськими стали,
Де смерч вогненний
Випив з криниць усіх воду,

Де з гніздов'я лелеки
Відлетіли в останній
Вирій свій безповоротний,—
Три берези шумлять
Під вітрами, дощами,
Три берези
Все згадують про четверту.
Що стрункою була вона
І гомінкою,
Лісова щебетуха,
Співунка весела,
Як вона партизанів
Вкривала і гріла,
Як їх соком поїла,
Проводжала в походи,
Затуляла не раз
Од ворожої кулі...
Три берези шумлять
Над життям, над літами,
Три берези
Все згадують про четверту.
Щоб могла підвестись
Над сумним попелищем,
Подивитись на простір
Коханого краю
І натішитись
Мирним цим небом ізнову,
І почути в нім дзвін
Жайвориний над житом,
І обмити листочки
Росою живою!..
Три берези шумлять
Під негаснучим сяйвом.
Три берези
Все згадують про четверту.

ВИВЧЕННЯ МОВИ

Як хочете оволодіти
Нашою мовою,
Вивчайте її не за граматиками,
Канони яких часто бувають
Суперечливими;
Не зі словників,
Які старіються раніше,
Аніж вийдуть із друку;
Не з вивісок,
Які частенько міняються.
А вивчайте її
По одвічних наших письменах
Криниць, доріг, плугів
І гомонів дерев
У зимовім і літнім уборі,
По маминих колискових
У смеркання і в мить зорепаду,
По тиші всіх попелищ Хатині
І братських могил,
По зозульчиній ворожбі
Й журавлиному крикові,
По гromі салютів
І шелесті наших знамен,
По сяйву огнів
І розплавленій сталі вагранок,
По стиску долонь,
Що зброю тримати вміють
І друзям
Дарують на вишитих рушниках
Хліб-сіль,
Своє серце
І дружбу.

ГЕРБАРІЙ

В гербарії моему безліч листя
Дерев і трав стосовно плину днів,
І громовиць, що над життя шуміли.
Тут переплутані всі континенти,
Всі пори року, радощі і смутки...

Дивуються тепер своєму сусідству
Листки беріз — колишніх колисанок,
Лист подорожника, що гоїв рани,
Відземок ялівцю, що став мені кийком,
Кленова п'ятірня, що гріла мамин хліб,
І жменька чебрецю — дарунок від купалки,
Як я її при вогнищі зловив,
Стеблинка вересу, що сон мій берегла,
І паросток лози, що збила вража куля,
Кущ полину з хатинських попелищ,
Ще й лапка хвої із-під стін кремлівських,
Троянди пелюстки — салюту вибух,
Що сповістив про нашу перемогу.
Й очеретинка з куреня в Разліві,
Кедрини віть з поронінської стежки,
Каштану лист, що родом з Пер-Лашеза,
Жарків сузір'я, що зігріло тундру,
І лотосове віяло з Янцзи,
Листок оливи, що співав з Гомером,
Цвіт помертвілий вишні з Хіросіми,
Тернини кактуса, де стигне кров Гевари,
Віть араукарії, що відчиняла двері
В гостинний дім Неруди, до якого
Він знов колись повернеться з братами...

Гербарію гортаю сторінки
І чую знов, як ті мої листочки,
З усього світу стебла трав і квітів
У моїм серці в пісні оживають...

Янка Сіпаков

КОМУНІСТ

Партійна балада ХХ століття

Мерзотники до нестями

горілкою заливалися,

А потім, п'яно регочучи,

хапали жінок і дівчат.

А він затуляв революцію од тих, що з правди знущалися,

Бо знав,

що їй не на втіху той захмелілий чад.

Мерзотники віру безчестили і владу,

долоні гріючи,

Немов капелюха,

міряли під свій анархічний гріх.

А він революцію бережно,

немов наречену, леліючи,

Так віддано, безкорисливо

всім серцем гарячим грів.

Мерзотники крали мільйони — як вола,

мішки набивалися,

Зажерливо гріш хапали, до їдла рвались навсліп.

А він, голодний і босий

(о, як міщани втішалися),

Віддавав своїй революції останню копійку.

Хліб.

«Вдає із себе святого,—

сичали, сміялися з нього як! —

Все 'дно революція спíše —

цілуйся і пий, авжеж.

Твоя ж чистота і цнота —

на нинішній день демагогія.

Увага, Глішич! Не дивися сполохано
На автомати...
Не крутись...
Отже, тема:
«Звірі двадцятого століття».
Мета:
Навчити вас ненавидіти
Цих звірів...
Стріляйте ж, кровопивці!
Чекаєте...
Ну що ж, тоді продовжимо
Урок наш, діти...
Перед вами експонати,
Не викопні — живі експонати
Звірячої жорстокості
і лякливості:

Вони ж бояться навіть вас, малечі,—
Безборонних,
Веснянкуватих
І кволих,
Хоч кулачки лише — вся ваша зброя...
Тихше, не шморгай носом, Йованович!
Бояться...
А тому, гляньте-но, обчіплявшися
Гранатами,
Ножами,
Кулеметами,
З дітьми воюють сміливо, негідники...
Не чисти, Крстич, фашистові чоботи —
На них засохла кров твоїх батьків...
Стріляйте ж, вовкулаки!
Завмерли кулі...
Ходімо ж тоді далі,
Щоб краще засвоїти нашу тему.
Зверніть-но увагу, діти:

У фашистів тупі, невиразні обличчя,
А в головах пустих
(Хоча й доволі великих!)
Немає місця навіть маленькій думці...
Не плач на уроці, чуєш, Мілаевич!..
Погляньте:
Ось — найвищої раси люди,
Найнижчі за мисленням од тварин,
Бо навіть і в собачати,
Знаєте,
Щира й розумна
Мордочка...
Ви все зрозуміли, діти?
Може,
Запитання в кого будуть?
Задавайте,
Бо зараз задзвонить дзвоник...

Дзвоник той був кулеметною чергою —
Його вже діти не змогли почути...

Станіслав К. Нейман

СІЧЕНЬ 1924

Сніг шумів, стелився по рівнині,
До ланів сільських убогих ник,
У ліси засніжені, пустинні
Увійшов співучий чарівник.

На полях, доріг костистих ліктях,
Білина: мостить собі поміст
Смерть-невіста біла. В білих кігтях
Застига життя. До сіл і міст

Йшов мороз, і звично, мов убивця,
Гриз, душив, збивав безжально з ніг...
Та юнак, що з вірою вродився,
Мав той сніг за провесняний сміх.

«Буде,— мовив,— знов солодка днина,
Зануртує розмай ярини,
І жагою сповниться людина,
В серцеві відчувши клич весни».

Сніг шумів, а він крізь муку вірив:
Рік новий здола столітній змрок.
В бій ідеш, чи ж силу власну зміряв?
Заспіваймо — легшим буде крок.

Сніг шумів, стелився, як верета,
Смерть-невіста мовчки підійшла.
Трете січня. Засягла поета
Простирадлом зимного крила.

Сніжно-біла, думку його білу —
Кришталеву краплю осяйну —
Випила, а серця юну силу
Потоптала, мов озимину.

Іржі Волькер... Вмер, неначе витязь,
Заповівши нам при знамені
У любові зненависті вчитись
Для святої вічної борні.

Чистий, у сніги зійшовши чисті,
Мов рубіни, він залишив нам
Свого серця зблиски племенисті —
Вірну зброю воїнам-братам.

То немало. Може, в цьому сила,
Щоб для нас благословенням став.
В крові тій, що пісню оросила,
Буйноквіт, якого доглядав!

В тих рубінах крові, од якої
Пролетар, поет, митець, бунтар
Стануть проти кривди у двобої,
Заясніє днів нових стожар...

Сніг шумів, кружляв і верховодив
У безмовних крижаних полях.
Іржі Волькер, наш поет, відходив
До землі твердої. У сльозах

Наші очі зболено дивились
За погаслим сяйвом чистоти.
Даль, що він осяг, для нас відкрилась:
Даль братерства. Нам — до неї йти.

БАЛАДА

Ввійшов мандрівець в давній град,—
Лихо йому,
Ввійшов мандрівець в давній град,—
Лихо йому,
Перед палацом в гущині
Троянди квітли запашні,—
Лихо, лихо йому.

Запорошився на шляхах —
Лихо йому,
Запорошився на шляхах,—
Лихо йому,
Хотів троянду прихилить,
Об терня зранився, болить,—
Лихо, лихо йому.

А хтось це бачив і казав:
«Лихо тобі!»
А хтось це бачив і казав,—
«Лихо тобі!»
Чужинцю смілий, звідки йдеш,
Що в цім саду троянди рвеш?
Лихо, лихо тобі!»

«Здаля мандрую,— одповів,—
Лихо мені,
Здаля мандрую,— одповів,—
Лихо мені,
Там люди вірять мріям-снам
Без колючок троянди там,—
Лихо, лихо мені.

Я заблудив, з дороги збивсь,—
Лихо мені,
Я заблудив, з дороги збивсь,—
Лихо мені!
На мене рідний край чека —
Там моя мрія всім близька,—
Лихо, лихо мені.

Не думав я зривати квіт,—
Лихо мені,
Не думав я зривати квіт,—
Лихо мені,
А думав тільки, наклоню,
Щоб сон запах, яким я сню,—
Лихо, лихо мені!»

IN MEMORIAM

Федеріко Гарсія Лорка

Гітару солодкої Андалузії,
Де вечір, як запах жасмину,
Жбурнули у кров і тванюку, і в тузі
Фонтан, проронивши сльозину,
Завмер, як і спів на галуззі.

Сумний кипарис, навіваючи ляк,
Чека на закохані струни,
І гай помаранчевий з горя заляк,
І місяць узористі руни
Не творить для піній, і луни
Розтали, і ствердла земля, мов кулак.

В ланах кукурудзяних шерхнуть вітри:
А хто ж бо складе їм баладу
Про сріблену стежку на схилі гори
Між сонних кущів винограду?

Хто з бідним підпасичем панських овець
Співатиме в затінку сьєрри?
Не ляже для спочину під ялівець
Він — серце довірливе, щире...

Гітару розбили, людину убили,
І душу одбили в пісні,
Він був тільки співом, а спів погубили,
Страшний він для цвілі, для плісняви.

А цвіль розповзається несамовито,
Блакитні вдягнувши мундири.
Співучого свідка жорстокості — вбито,
Та віра — не знищити віри!

Замріяний голос, розтерзаний спів,
Тужна андалузська гітара —
То праведна зброя на лютих катів,
Відплата, і помста, і кара!

Ще буде з убивць недолугих погній
І з тих, що розписують ролі.
Стражденна земля, ніби куц вогняний,
Ще буде вітчизною волі.

Історії чисті святі сторінки
Для правди єдиної дано.
Здихайте, читаючи ці рядки,
Каналіє Франко, каналіє Молло, каналіє де Ляно!

А пісня, пісня гітари з Гренади,
Та пісня в кривавій короні
Повернеться знов трепетанням балади,
Озветься в полях, на балконі,
Воскресне поетом, щоб був землею й людьми,
Що був для убогих як рідний брат.
Буде лиш праця й мир.
Libertad.

Вілем Завада

ЧЕСЬКА ВЕСНА

І гори обезглавлені на обрії...

Там дзвонить голе пагілля в лісах...
Хто обламав їм руки аж по плечі?
Хто ноги їм відбив — од кровотечі
Запечена іржа на вересах?

Зі сходу вільний вітер віє стиха,
Але прибита змучена земля
Могилами, як порами, вже диха,
З очей пробитих виганяє жах.

Душа знесилена до краю, ожива.
Коричнева чума тут зогнива,
І лиш мороз боронить нас од скрухи,
Від пошесті, від смерті-голодухи.

Світанку сурмачі озвуться вдалині.
Тоді розтануть снігові могили,
Над ранами землі заквилять зливи.

А сонце з неба крізь громаддя туч
Ухопиться за неї обіруч,
Як той, що тоне, за волосся трав.

І тут передвесіння молоде
Здійме зелені леза,
У наступі 'шикуючи полки,
І затріпоче прапором береза,
Каштан, махнувши булавою,
До бою поведе.

Вже крони звідусюд,
Обстріляні бруньками,
По диверсантах б'ють,
Що поховались в ями,
На луках вже стоїть піхота славна трав...

А Прага ще в облозі,
І гонить сік лише у корінь досі.

Гримлять, гримлять над горами вітри,
Змітаючи у прах концтабори.

Виносять мертвих, на траві кладуть,
З рокованих на смерть кайдани рвуть.
І палять савани дотла,
Вдихають душі у тіла
І мсти засвічують світлá.

Весняні води переходять брід,
І гори, партизанами залісені,
Рушають у похід.
А Прага ще пустельна і німа,
Напівобдерта, темна, як тюрма,
Та з підземель вже сік жене
У місто хворе і сумне,
У стовбури шпильчастих веж.

Бузковому пахтінню щовесни
На Петршині і Літній серце раде,
А нині пуп'янками яснини
На вулицях завітли барикади.

До них іти — найважчою з доріг...
Але мужі підводились з укрить,
У води смерті падали, щоб жить,
Щоб кожен для життя воскреснуть міг.

Весна іде як воїн, а не гість,
Від дому і до дому
По листі молодому,
І так до центру міста з передмість.

Тут землю сонце бомбардує вперто.
Допоки полум'ям навек не буде стерто
Слід ворога — ми в стані вогнянім.

Дуднить земля і гомін лине...
Мов Дон-ріка, у неї плине
Могутня радість незглибима.

На площах, вулицях, майданах
Стихія здвигів осіянних,
Б'є сяйво з кожного обличчя.

І мовою птахів щебечуть мами дітям,
Закохані говорять словоквітом
Троянди, скропленої кров'ю.

І пурпурово-золоте
По лазурових сходах
Знов сонце вгору йде.

Хвала із уст луна
Хорально і травнево —
Що землю здобула весна.
І врятувала небо

НАРОДНЕ СВЯТО

Оркестри.
Видовища.
Каруселі.

І гримлять паркети.
І шумлять майдани.

А в плесі промови й музика
Відбиваються.

І ваблять
Очі,
Руки,
Вуста.

І людина з'єднана із людиною
В новім проміннім сузір'ї.

Андрей Плавка

ДО БАТЬКІВЩИНИ

Хто обізветься піснею тією,
Що в дзвонах і в сопілці — ожива,
Рапсодією рідною моєю,
Словацькою — що в серці дозріва,
Хто босим по стерні пройде невпинно,
Роси твоєї гідний, батьківщино!

Хто імені вітчизни не заплямить,
Не схилиться принижено й на мент,
І не заставить совість, ум і пам'ять
За ситий стіл і срібний позумент,
Не знидіє на торжищі марноти,
Повернеться збагаченим усоте.

О скільки повертається під крила,
Що з моху листя, пір'я ярини!
Кого любов хоч раз не відіграла,
Якщо то не приблуди, а сини.
Ті крила пахнуть міццю молодою,
Дитинством і весняною водою.

Словаччино! Вітчизно! Батьківщино!
Ядром горіха дозрівала ти,
Як наречена, чисто і невинно
Несла свою надію у світи.
Люблю тебе — видіння чарівливе:
На голові вінок, а в серці — співи.

Ростеш, оперта на людські рамена.
Ми — камінь твій, чорнозем і погній.
Ти — в нас, але без нас — ти безіменна,
Хоча й прекрасна у красі своїй.
Хто ще раз сльози викличе красою,
Оміє рани чистою водою!

Ти знала біль. Ти потопала в смутку,
Де липи штурівські, немов скорботи знак,
Щоби тебе, як синю незабудку,
Назавше в очі взяв собі юнак.
Осмути в них і радості без ліку,
Та ще — краса, що так болить довіку.

КЛАДУ Я ВОГНИК

Тут, на Дюмб'єрськiм верхогір'ї
Кладу я вогник в надвечір'ї —
Кладу в самотині.
У тихiм сяйві в'ється стелюх *,
Земля на цих високих скелях
Дає тепло мені.

І з нею чуємо, живою,
Як спомини торкають хвою —
Хоч битви одгули,
Та в серці знову давні болі,
Бо воскресають мимоволі
Борці, що полягли.

Я бачу: йдуть вони з долини,
Не знавши спокою хвилини,
Д'гiрським крутим верхам.

---

* Низькоросле дерево, сланик.

І при вогні моему скраю
Сідають, мовчки їх вітаю,
Тепер я вже не сам.

Мій вогню, на верху заснулім
Гори, немов у серці чулім,
Їх подих ясний; там,
Запалена колись у горі,
Ненависть світиться в їх зорі:
Погибель ворогам!

Горить вогонь по виднокраю,
Відлякуючи вовчу зграю
Од мирних цих долин,
І бачу в тихім надвечір'ї:
Він — на Дюмб'ерськім верхогір'ї,
І на Полянї він.

Мій вогник — з вашого вогнива —
Палахкотить чи сніг, чи злива,
Допоки жить мені,
Щоб до кінця, як ви, герої,
Я не складав тяжкої зброї
В'тім супокійнім сні.

ЯВОРОВА ПІСНЯ

Є пісня старовинна
Про древо яворове.
Суддівна безневинна
Заклята в нім з обмови.
Озвалась тої днини,
Коли зрубать хотіли.
Від слова яворини
Музики зацімили.

Тому-то 'так говорить
Нечутне трепетання
Гілок твоїх, що творить
Мелодію кохання.
Тому-то твоє древо
На скрипочки рубають,
Що тужить воно ревно,
Коли музики грають.
А ще й тому здригалась
Та скрипка яворова,
Аби любов торкалась
Поетового слова.

Гей, древо зеленее,
Ще й співом голоснее...

Візьму я скрипку дивну
І все гаразд довершу:
Засмучену суддівну
Я вичарую спершу.

Торкну струну — кохання
Пробудиться несміло,
Другу — спливе ридання,
Що в серці скам'яніло.
Ще й третю — сили стане
Звільнити серце власне:
Безцільно хай не в'яне,
В людській іржі не гасне.

Гей, древо зеленее,
Ще й співом голоснее...

Константи Ільдефонс Галчинський

З ПОЕМИ «ВІТ СТВОШ» *

III. РОБОТА

Працювали співучі теслі
Над водою, в буйнім городі.
Перестануть співати теслі —
Солов'ї зачинають відтоді.

А була то пора жасмину,
Вся палаюча, вся гаряча,
І, відбитий, у Віслі, плинно
Сявав Краків, як цяцька дитяча.

І кричали веселі тони,
Що боятися папи не треба,
І дзвонили, дзвонили дзвони,
Закликаючи бідних до неба.

Лиш крайнебо вогнем узялося,
Майстер — вкотре — аж до знемоги
Теше вуха, струже волосся,
Точить очі, руки та ноги.

Віфліємський вертеп, де тріє
Тих царів, що прийшли з дарами,
Ледь підбарвить уста Марії,
А поганців ошпетить страмно.

---

* Віт Ствош (1445—1533) — польський та німецький скульптор і живописець. Найвидатніший твір Ствоша — вітгар Маріяцького костьолу в Кракові.

Повні яблука клав по тарелях,
Срібні звізди — туди, де вище.
Скільки див таїло веселих
Темне липове стовбурище!

А що квітів насіяв охоче —
Тих конвалій — та все рядками.
Ще й підвів апостолам очі,
Ніби дивляться за літаками.

І поклавши золоту справжню,
(Хоч украли скількись там унцій),
Задмухнув — стрепенулись башти,
І чорти, і дуби-бургундці!

Волоцюг і ката з гилою
Добував з деревного лона:
Капшучина. Ніж під полою —
Предостойні кумпани Війона!

Василіски, почвари хижі,
Чи тванюкою Стікс розлився? —
Ніби, вдень заснувши, в Парижі
Замість Кракова опинився.

Праці, праці! Ще ж древо Ессея *
Мусить бути, Йоахим і Анна,
І муринський танець, а де я
Заподіну їхнього пана —

Короля? Таж відроду не бачив
Достеменного мавра живого;
Підточило ззаду хробаччя,
Тьху, чистенько вже, слава богу.

---

* Тут і далі йдеться про біблійні сюжети,
відтворені Вітом Ствошем.

А теперка, вітре, старайся,
Буре, гимни в борах завзято.
Що ж до янголів — певний райця
Налічив їх дуже багато.

І гуляють вже побрехеньки,
Що з помешкання майстра Віта
Херувимчики — геть голенькі —
Вилітають, наче з копита,

Що горить його лоб смолоскипом
Од старань — чортівських чи божих?
Між святими — однісіньким глипом —
Майстер виставив перехожих.

Не знайшлося місця — що вдієш!
Для одної лишень постави —
З голосною сурмою повії —
Його минущої слави.

ІV. МОЛІННЯ

Пітере Брейгелю! Джотто! Ван Дейку! Данте!
Зоре осяйна четверолиста!
Місце серед свого товариства
Бідному моему Віту дайте.

Ось нехитре майстрове багатство:
Пес і дерев'яна кобилиця,
Мавпочка на фризі, зілля, птаство:
Сойка та сова, якій не спиться.

Хай тепер вона його провадить
Зором, що виблискує стожаром,

Еж недремну вісницю Паллади
В співодрев'ї вирізьбив недаром.

Хай і сойка просить від сьогодні,
Щоб його взяли до товариства;
Ї чаша з «Благовіщення» пречиста,
Ї деревце оте, що в «Преісподній».

Зорі, вранішній світе,
Ї ви за майстра просіте,
Щоби став побратимом достоту
Віт Ван Дейкові, Брейгелю, Дантові, Джотто.

МОВИТЬ СОВА:

Маю очі мудрі та пророчі.
Ними, птаха, свічу в темні ночі.
Сходжу з гілки і прошу:
Прийміть майстра до свого почту.

ІХ. ФІНАЛ

Праця красу зродила, крила дала картинам,
Сонетам, думним склепінням і лукові тимпанону,
Тож долотом рішуче в мармурі з Пентелікону
Фідій вирізьбив коней на подив древнім Афінам.

І Маніфест Комуністів виплавив на планеті
Віру з плоті і крові, наче золото з рудень,
І так доба зачалася, де нашим кермує трудом
Досліджувач моря труда, той, що спочив у Хайгеті.

Вітаю, славлю, співаю сяйво залів фабричних,
Де вибуха натхнення громом акордеонів,
Співом, котрий не знає меж, роздоріж, кордонів;
Славлю жасмин і кохання в містах соціалістичних.

Слаблю аеродроми Кракова і Варшави,
Слаблю безмірний обшир, сонце в ньому вітаю,
Крила, що відлітають, крила, що прилітають
З Праги, Москви, Белграда, Києва, Братіслави;

Бистрі очі пілотів серед хмарного виру,
Вітер, що рвійно рине понад рухомі крони,
Співаю, линуци вгору, простору прагнуть тони,
Що їх дарую вітчизні, юності, дружбі, миру.

Це в тебе, Голубокрильче, праця — злетів колиска.
Для тебе — вугіль і слово, кантати і самольоти,
І Ствошевці оболони з гримучої позолоти,
Що сходить у нашу днину, на наших майданах блиска.

Співаю напругу теслі. Нехай промовля, жадана,
Жагучим різьбярським змислом, а вірш хай іде за вами,
Як осінь червонолиста, що потряса лісами,
Осінь горна, надморна, а ще — басова, сопранна.

Моя урожайна поро! Час визриває, гронить
Хлібом і кораблями, співи серцю дарує.
Глянь: із хутора в хутір по селах кіно мандрує,
Трактор підвозить цеглу. Жолудь на дубі дзвонить.

Сяє полудень віку світлом жадань і втілень,
Де в злагоді, добрій згоді людина з тобою, домно.
І день, що день доганяє, формуємо неутомно,
Як виробничі пейзажі, як скульптор — дерево спіле.

Знов по короткій ночі день устав ясночолій.
Сонце сходить на стіл мій, в'ється галузь зелена.
Відкрій же вікно широко, розправ широко рамена:
Бачиш, яблуко зріє. Діти ідуть до школи.

Любомир Левчев

ДЗВОНИ ІСЛА-НЕГРИ

Ходив я в гості до Пабла Неруди.
Був запрошений «Одою повітря».
І тому, що поет
Був десь дуже далеко,
Тільки дзвіночок при вході сказав мені:
— ...Salud, compañero.

Отож
На столі сидів вітер.
Красувалися
Дві тарілки,
Цибуля й перець.
Тлусті янголи витали:
І плавали в пляшках
Дивні
Кораблі.

У дворі
Знайшов я славетні дзвони.
Висіли вони, як повішені
Повстанці —
Готові жажно воскреснути,
Як тільки здійметься буря...
Сидів на кам'яній лаві.
Дивився
На чорно-великі хвилі Тихого океану,
Мовчав на кам'яній лаві
І почувався
Нетривким обрисом хмари.

Але, відходячи, ‘
Написав я на небі:
«Неруді.
Де б я не був,
Коли почую
Дзвони Ісла-Негри,
Буду тут».

ПІВНЯЧИЙ БІЙ

(Club de playa Pachacamas)

Амфітеатр і арена —
Двісті душ
А чи вся вселенна...
Зараз важливо не це для людини,
Бо ось несуть уже півнів для битви,
Укритих,
Закутаних в оксамитові пелерини.
Ножі прив'язують їм до ніг,
Суддя возвіщає початок утіх,
Юрба, що складається з імператорів,
Поволі своїх вибира гладіаторів...
— Закладайте!
Закладайте, синьйори,
Щастя — у грі!
Поки болеро
Грають вгорі.
— Сто солесів за правого!
— Сто солесів за лівого!
— Мільйон за ультраправого!
— Мільйон за ультралівого!

...Ще мить —

І когутяча кров — помостом.
Один напевно буде переможцем.

Умре пізніше,
За кулісами,
Ще поки банк перерахує тисячі.
Так само і в житті,
Чорт забирай.
Чим більше закладай і обдирай —
І край...
Кінець, одначе, завжди є логічним.
Смерть різномастим блазням політичним!
Смерть фразерам!
Смерть позерам!
Хоч і вони часто чесні людиці...
І я на смішних бойовищах бував.
Убивав я.
А хтось мене убивав.
І очі сліпило кривавлячим блиском,
І дзьоб забивало піском, наче приском.
А десь угорі,
На амфітеатрі,
Колихались, неначе тіні при ватрі.
Як евкаліптові пальми гордливі,
Ці перуанки, фантастично вродливі.

А тому дивлюся не без уваги,
Хто від пісні моєї хтів би розваги,
Та вибрати вмю вже, брате,
Для чого
Й для кого вмирати.

КОМУНІСТ

Катований бичами — з болю терп.
Як тигр, дивився із хурдиги.
І щонайтяжчі він волік вериги,
Щоб знав,
Його чекає
Смерть.

Але щодня
Змордоване чоло
Проносив гордо по каре в'язниці.
І крокував,
І серце знов було
Мотором в арештантській колісниці.

І він крутив
Під куполом тюрми
Не колесо людське в пекельній зморі,
А двигав
І викочував з п'їтьми
Осердя людської історії.

ГАЙДУЦЬКЕ ЗІЛЛЯ

Чарівний корінь!
Щасливий корінь!
Не потребує він декларації
Про вірність рідній землі.
Цвіте знай собі, як легенда весняна,—
І хто захоче,
Той йому вірить.

Остуджує рани гарячі,
А кохання розпалює.
І зветься
Гайдуцьким зіллям...

Зветься для мене...

А для народів?
Для світу замислено-атомного?
Що він таке?
Мала і напівз'ясована
Подробиця обширного гербарію —

Стебло, яке
Не хоче собі рости в Піренеях,
Ні в Андах,
Ні в Гімалаях,
А тільки — в темних Балканах...
...І тільки в моєму серці...
Betonica Vulgarica —
Гайдуцьке зілля!
Досі ще старі знахарі
Опівночі ходять його шукати,
Озираються,
Повзають
І рвуть.
Одривають його від землі,
Од мого серця відскубують.
І варять у темних горщечках,
Ще й примовляють до нього,
І таємно збувають —
Чар од спраги доріг і мандрів,
Лік од хвороб чужоземних...
До біса старих знахарів!..
О, я теж «хворий» однією ідеєю,
Інтернаціональною від народження!

Не знаю, скільки доріг мене жде,
Не знаю, 'під яким небом
На бій останній мене покличуть...
Але як пада прострелений брат —
Лимонний,
Чи сніжно-білий,
Чи кольору житнього борошна,—
Тоді потрібно, щоб я з'явився,
Вдихнув у нього свій подих,
Мовив:

— Я називаюсь гайдуцьким зіллям!

Називаюся, чуєш!

Я цілуватиму твою рану,
Вона заросте,
Немов у казках дитячих.
І підемо обидва

землею червоною.

І заспіваєм обидва —

Свобода!

Свобода!

Свобода!

Зміст

ДІМ ПІД ЗОРЕЮ

- МУЗИКА РЕВОЛЮЦІЇ 5
ЛЕНІНСЬКИЙ ГОДИННИК 6
«ВСТАЄ НА ВИДНОКРУЗІ ЯСНИНА...» 7
«БЛАГОСЛОВЕННА БУДЬ, ЗЕМЛІ ОБНОВО!» 8
«ВИРОСТАЮТЬ НАД СВІТОМ ЧЕРВОНІ ЗАГРАВИ...» 9
«ОСАННУ...» 11
«ДО ПРАЦІ ЙДУ, КОЛИ ЩЕ НЕБОЗВІД...» 13
17 ВЕРЕСНЯ 1939 15
«ЗАСТУГОНІЛИ МЕТАЛЕВІ КОНІ...» 17
«ЯК В ОСТАННЬОМУ НАСТУПІ...» 18
«МАЛЕНЬКИЙ ХЛОПЧИК...» 20
«НА ЗРІЗАХ СТЕБЕЛ ЗАКИПАЮТЬ СОКИ...» 22
«ГЕН ЧЕРЕЗ МІСТ ЛЕТЯТЬ МАШИНИ...» 24
ТРИВОГА 26
«ПЛИВЕ В МОЇ НОЧІ...» 28
КРОКИ ВНОЧІ 29
«Є ЛІНІЯ — НАЙГОЛОВНІША З ЛІНІЙ...» 31
БАЛАДА ПРО ДВІ СОРОЧКИ 32
РУКИ, ПІДНЕСЕНІ ДО КЛЯТВИ 34
ОГОНЬКИ 36
«БРАТАЮТЬСЯ СЕЛА Й МІСТА...» 38
ЛЕНІНГРАДОВІ 39
СНІГИ БІЛОРУСІЇ 41
ПРО ГРУЗІЮ ДУМАЮ 44
СЛОВАЦЬКІ МАДОННИ 46
МАТЕРІ ВАПЦАРОВА 48
ДЕНЬ 51
«ПРАЦЮЄТЬСЯ, ЯК МОЛОДО...» 52
МОЛОДЕ ВИНО 54
ТІНЬ 55
МАТЕРІ 57
«МАТЕРІ НЕ ВМИРАЮТЬ...» 60
ГОЛОС 61
«СТОЮ НЕМОВ...» 63
«ПРИЙМАЮ УСЕ НА СЛОВО...» 65

«ДЗВОНЯТЬ ЗОРІ КРИШТАЛЕВІ...»	68
ІВАН ФЕДОРОВ НАД СВОЇМ «БУКВАРЕМ»	
400 РОКІВ ТОМУ	69
ЗУСТРІЧ	71
ІМ'Я	73
У ФРАНКОВІЙ ЗБРОЯРНІ	75
ПІСНЯ СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ	77
ДОВЖЕНКО (<i>Триптих</i>)	79
I. «Стояв Довженко над Україною...»	79
II. «Екране побіленої стіни...»	80
III. «На баладному обрії — коні пливли»	81
ДОРОГА	83
СОНЯЧНИЙ ЗНАК	85
ЩАСТЯ	86
ЯБЛУКА КУПАЛИ	88
ГОЛОС ГАЛАНА	90
ІМЕНА (<i>На антифашистському міжнародному симпозиумі письменників у Банській Бистриці, в вересні 1974 року</i>)	92
«ЖИТЬ — ЦЕ СІЯТИ. СІЯТИ — ЖИТИ...»	96

ДИВЕН СВІТ МІЙ

«...ВСМІХНУВСЯ ДЕНЬ, МОВ ГЛЕК ПОЛИВ'ЯНИЙ...»	99
ВИДІННЯ	100
ПОЛЮВАННЯ	101
«ДИВЕН СВІТ МІЙ...»	103
БАЛАДА ПРО БОЯНА	106
ГЕРОІЧНА БАЛАДА	108
ЛЕГЕНДА ПРО КОХАННЯ	110
ДЗВІНИЦЯ	112
«ЩІЛУ НІЧ КРЕСАЛИ ГРОМИ...»	114
БАЛАДА-КАЗКА	115
ВОГОНЬ	117
МАЙОЛІКА	119
«ІДЕ ВИТЯЗЬ КРІЗЬ ПОЛЕ НА СИВИМ КОНІ...»	120
КОНІ	121
РАДІСТЬ	122
БАЛАДА ПРО ДІВЧИНКУ І ПЕРСТЕНЬ	123
«...ХЛОП'ЯТКО...»	124
«ПРИБОЇ... СТИШЕНІ ПРИБОЇ...»	125
СЕРЦЕ	126
КОХАННЯ	127

- ЯБЛУКА 128
 ЛІСОВА ТАЄМНИЦЯ 129
 «О БУНТІВЛИВИЙ БЕРЕЗІЛЬ...» 131
 ТАІНА 132
 МИТЬ ПЕРЕЛЬОТУ 133
 ЛІТО 135
 «ЗАСУРМИВ ЛИСТОПАД У ЧЕРВОНИЙ
 МИСЛИВСЬКИЙ РІГ» 136
 ОСІННІ ВОГНИЩА 137
 СОН ПРО ВІЧНОГО ОЛЕНЯ 138
 «ВРУБАТИСЯ У ПЛАСТ ЗАЛЕЖАНОГО СЛОВА...» 139
 «ЯК І В ЧАСИ БОЯНА, НАРОДЖУЮТЬСЯ СЛОВА» 140
 БАЛАДА ПРО К. І. ГАЛЧИНСЬКОГО 141
 ОСВІДЧЕННЯ МОСТАМ ПРАГИ 143
 «НАСЛУХАЮ ТИШУ, НАСЛУХАЮ...» 145
 «...ТАК ПАХНУТЬ ТІЛЬКИ У ДИТИНСТВІ...» 146
 БАЛАДА ПРО МОЮ МАТІР 147
 ПОРІГ 149
 З ПІСЕНЬ МОЄІ МАТЕРІ (*Цикл*) 150
 I. «Лежить краса дівоча...» 150
 II. «— Де ти, пташино співоча, нині...» 151
 III. «Що не робила, що не чинила!» 152
 IV. «Сіяла. Жала. Слізьми орала...» 153
 V. «Купці заморські, чорт їм рідня...» 154
 VI. «— Дівчино мила...» 154
 VII. «Розпеленались сиві димове...» 155
 ПОЕМА В КАМЕНІ (*Слово про Львів*) 157
 I. «На тлі віків струнка твоя постава...» 157
 II. «Глибинні твої криниці...» 157
 III. «Фіолетові сутінки йдуть у провулки...» 158
 IV. «Грали сурми на сполох...» 158
 V. «О, ця ранкова мить зачарування!» 159
 VI. «Де вклякли в пам'ять леви мармурові...» 159
 VII. «Легенд, балад, пісень високий стрій» 160
 VIII. «Озвись до серця, пам'яте, озвись...» 160
 IX. «...Минулого мистецькі атрибути...» 161
 X. «Скільки літ... А чути, серцю чути...» 161
 XI. «Не кінчається пісня. Починається знову» 162
 «СЛАВА ВИСОКИМ ЧОЛАМ,
 СЛАВА РУКАМ ТЯМУЩИМ...» 163
 «КАЛИНО, КАЛИНО...» 164
 «ТАК БУДЕ ЗНОВ І ЗНОВ: КУВАТИМУТЬ ЗОЗУЛІ» 166

ПЕЛЮСТКА СЯЙВА

- «ЧЕРВОНУ МАЮ КРОВ, ЖИВИЦЕЮ ПРОПАХЛУ...» 169
ВЕСНЯНЕ 170
«...ПРИЙДИ ДО МЕНЕ ЛАСКАВИМ ІМЕНЕМ...» 172
МЕЛОДІЯ 173
ПРО ВІТЕР 174
«В ТРАВНЕВИЙ САД ВІДЧИНЕНО ВІКНО...» 175
«ЧАС ПЛИВЕ. УСЕ НА СВІТІ ПЛИННЕ...» 176
БАЛАДА ПРО ТРЬОХ 177
«...ТЕ КОХАННЯ...» 178
«НЕ МУЧ МЕНЕ. НЕ МУЧ МЕНЕ, НЕ КЛИЧ...» 179
«ДНИНО МОЯ ПРОМІННА...» 180
НЕ ЛЯКАЙСЯ (*На мотив Десанки Максимович*) 181
«БЕРЕЗНЕВОЇ РВІЙНОЇ НОЧІ...» 183
КОЛИСКОВА ДЛЯ ТВОЄЇ ДОНЬКИ 184
НАД ЗІМКНУТИМИ ВІЯМИ ТВОЇМИ
(*На мотив С. К. Неймана*) 185
ЗОРЯ ЧЕРЛЕНА (*З ліричного щоденника*) 187
I. «Є країна далека і пожадана...» 187
II. «Спасибі тобі за зорю...» 187
III. «Чи мариться, чи сниться?» 188
IV. «Затужу за коханням...» 189
V. «Мигнуло в імені мені твоїм...» 190
VI. «Осінні дерева — немов кораблі...» 190
VII. «Мов листя золоте — твої долоні...» 191
VIII. «Навала молода громів...» 191
IX. «Любитиму, люблю...» 192
X. «Напевно, це не раз уже було...» 193
XI. «Вже й молоді птахи летять у вирій...» 194
XII. «Сива ніч...» 195
XIII. «— Зоре, з'явся! — З'явилась зоря...» 195

З БРАТНЬОГО ПОЛІА

Валерій Брюсов

ДАНТЕ У ВЕНЕЦІЇ 199

«КОЛИ ДИВЛЮСЬ В ГРУДНЕВУ СУТІНЬ НОЧІ...» 200

ОКЛИКИ (*Четвертий Жовтень*) 201

Микола Ушаков

Є В РОСІЇ СТОРОНА 203

ВЕЛИКА ВОЛГА 204

Максим Танк

СОНЦЕ РЕВОЛЮЦІЇ 207

- СТЯГ СВОБОДИ 208
ЕЛЕГІЯ ПРО ЧЕТВЕРТУ БЕРЕЗУ 208
ВИВЧЕННЯ МОВИ 210
ГЕРБАРИЙ 211
- Янка Сіпаков
КОМУНІСТ (*Партійна балада ХХ століття*) 212
УРОК (*Сербська балада ХХ століття*) 213
- Станіслав К. Нейман
СІЧЕНЬ 1924 216
БАЛАДА 218
- IN MEMORIAM 220
Федеріко Гарсія Лорка
- Вілем Завада
ЧЕСЬКА ВЕСНА 222
НАРОДНЕ СВЯТО 225
- Андрей Плавка
ДО БАТЬКІВЩИНИ 226
КЛАДУ Я ВОГНИК 227
ЯВОРОРА ПІСНЯ 229
- Константи Ільдефонс Галчинський
З ПОЕМИ «ВІТ СТВОШ» 231
III. Робота 231
IV. Моління 233
IX. Фінал 234
- Любомир Левчев
ДЗВОНИ ІСЛА-НЕГРИ 236
ПІВНЯЧИЙ БІЙ. (*Club de playa Pachacamas*) 237
КОМУНІСТ 239
ГАЙДУЦЬКЕ ЗІЛЛЯ 239
ПРО АВТОРА 242

ПРО АВТОРА

Роман Лубківський народився 1941 року на Тернопільщині. Після закінчення Тербовлянської середньої школи вступив на філологічний факультет Львівського державного університету імені І. Франка, який закінчив у 1963 році.

Працював на редакційній роботі, служив у лавах Радянської Армії. Нині — заступник головного редактора журналу «Жовтень». У 1976 році в складі делегації Української РСР Роман Лубківський брав участь у роботі XXXI сесії Генеральної Асамблеї ООН. Член КПРС.

Роман Лубківський — автор збірок поезій «Зачудовані олені» (1965), «Гронове дерево» (1967), «Рамена» (1969), «Смолоскипи» (1975). За книжку «Гронове дерево» удостоєний комсомольської премії імені О. Бойченка. У перекладі на російську мову вийшли збірки поета: «Очарованные олени» («Молодая гвардия», 1971) та «Звездочет» («Советский писатель», 1977).

У періодиці виступає із статтями та рецензіями. Опублікував збірку поетичних перекладів «Слов'янське небо» (1972) і «Вибране» класика білоруської дожовтневої літератури Цьотки (1976).

Роман Марьянович
Лубківський

ЗВЕЗДОЧЕТ

Избранное
(*На українском языке*)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор *С. А. Йовенко*
Художник *Т. І. Кожекова*
Художній редактор *В. В. Машков*
Технічний редактор *Л. М. Грицишин*
Коректори *Н. В. Семенова, Т. Г. Соломила*

Виготовлено на Київській
книжковій фабриці «Жовтень»
республіканського виробничого
об'єднання «Поліграфкнига»,
Київ, Артема, 23а.

ІБ № 665

БФ 28765. Здано на виробництво 13/V 1977 р.
Підписано до друку 27/VII 1977 р.
Папір № 1. Формат 70×90^{1/32}.
Фізичн. друк. арк. 7,75.
Умовн. друк. арк. 9,068+1 вкл.
Обліково-видавн. арк. 7,420.
Ціна 1 крб. Замовл. 1439. Тираж 12 000.